

Alkotmánybíróság
1015 Budapest, Donáti u. 35-45.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: 111/1522-23/2014.	
Érkezett: 2014 OKT 22.	
Példány: 1	Kezelőiroda: P.
Melléklet: 1 db	

Alulírott **OTP Bank Nyrt.** (1051 Budapest, Nádor utca 16.), mint a Fővárosi Törvényszék előtt 4.G.43572/2014. ügyszám alatt általános szerződési feltételek érvényességének megállapítása iránt indított polgári peres eljárás felperesei a hivatkozott eljárás során a Fővárosi Törvényszék által a Tisztelt Alkotmánybíróság előtt kezdeményezett egyedi normakontroll eljárásban, mint az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 1. § a) pontjában meghatározott egyedi ügy jogos érdekeltjei – a mellékelt meghatalmazással igazolt jogi képviselőink útján – az alábbi

nyilatkozatot

kívánjuk előterjeszteni a Tisztelt Alkotmánybíróság részére.

I. Az egyedi normakontroll befogadhatósága

A Fővárosi Törvényszék által hivatkozott eljárásban indítványozott egyedi normakontroll iránti indítvány befogadhatósága körében előadjuk a Tisztelt Alkotmánybíróság részére, hogy a Fővárosi Törvényszék eljáró tanácsa az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdésének megfelelően az általa tárgyalt egyedi ügy elbírálása során elsődlegesen a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések (értve ezalatt a hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződéseket) egyes rendelkezéseinek - a 6/2013. PJE által el nem bírált - tisztességtelensége tárgyában 2/2014. sz. kúriai jogegységi határozat (továbbiakban: PJE) rendelkezéseit érvényre juttató, a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (továbbiakban: Törvény) 1. § (1) és (3) bekezdése, 4. § (1) és (2) bekezdése, 6. §-a, 7. §-15. §-ai és 19. §-a, másodlagosan az 1. § (1) és (3) bekezdése, 4. § (1) és (2) bekezdése, 6. §-a, 7. § (2) és (5) bekezdése, 7. § (7) bekezdés a), d), e), g) és h) pontjai, 8. § (1) bekezdés a) pontja, 8. § (2) és (3) bekezdése, 9. § (3) bekezdése, 10. §-a, 11. § (1), (2) és (3) bekezdése, 12. § (2) bekezdése, 13. § (1) és (3) – (7) bekezdései, 14. § (1) bekezdése, 15. § (1), (4) – (6) bekezdései, valamint 19. §-a vonatkozásában azok alaptörvény-ellenességének megállapítását és ez okból történő megsemmisítését, valamint az alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezések jelen ügyben történő alkalmazásának kizárását indítványozta.

Dr. Perenyi Tamás • irodavezető ügyvéd • info@perestars.hu
Dr. Szabó H. Gábor • ügyvéd • szabo.gabor@perestars.hu
Dr. Csondor Cecília • ügyvéd • csondor.cecilia@perestars.hu
Dr. Gömöri Krisztina • ügyvéd, partner • krisztina.gomori@solicitor.hu
Dr. Nagy Zsuzsanna Eszter • ügyvédjelölt • nagy.zsuzsanna@perestars.hu

Az Abtv. 1. § a) pontja alapján „egyedi ügy: a természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet jogát vagy kötelezettségét, jogos érdekét vagy jogi helyzetét érintő vagy eldöntő bírósági eljárás”.

Az Abtv. 25. § (1) bekezdése kimondja továbbá, hogy „Ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, - a bírósági eljárás felfüggesztése mellett - az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.”

A fentiek alapján megállapítható a nyilatkozattevő érdekelttsége az eljárás során, mivel a nyilatkozattevő jogos érdekét, jogi helyzetét érintő, eldöntő bírósági eljárásról van szó.

Tekintettel arra, hogy az eljáró Fővárosi Törvényszék 4.G.43572/2014. számú végzésében egyértelműen megjelölte, hogy az előtte folyamatban lévő ügyben alkalmazandó jogszabály mely rendelkezéseinek Alaptörvénybe ütközését észlelte, illetve az Alaptörvénybe ütközés okát és ezzel kapcsolatos aggályait tételesen jelezte a Tisztelt Alkotmánybíróság részére, ennek megfelelően a Törvényszék indítványa a jogszabályi rendelkezések Alaptörvénybe ütközésének vizsgálata körében az Abtv. alapján befogadhatónak minősül.

Az ebben a körben irányadó Alkotmánybírósági gyakorlat alapján az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesség megállapítására vonatkozó indítványt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. Ezen feltételek bármelyikének fennállása megalapozza az indítványok befogadását. (IV/02868/2012. számú AB határozat). Ennek megfelelően, tekintettel arra, hogy az eljáró Fővárosi Törvényszék indítványa ezen feltételeknek megfelel, annak érdemi vizsgálata fogantatosítható.

Előadjuk a Tisztelt Alkotmánybíróság részére, hogy a Fővárosi Törvényszék 4.G.43572/2014. számú végzésében megtett indítványban jelzett egyes konkrét rendelkezések alaptörvény-ellenességével kapcsolatos álláspontunkat a következők szerint kívánjuk előterjeszteni, illetve megjelölni a konkrétan észlelt alaptörvény-ellenesség vonatkozásában releváns és alkalmazandó Alkotmánybírósági gyakorlatot.

A hivatkozott alkotmánybírósági gyakorlat vonatkozásában megjegyezzük, hogy a II/03484/2012 AB határozat alapján az Alaptörvény hatálybalépését követően az Alkotmánybíróság a korábbi Alkotmányon alapuló határozatai tekintetében kimondta, hogy az újabb ügyekben felhasználhatja az Alaptörvény hatálybalépése előtt hozott határozataiban

szereplő érveket, ha „*az Alaptörvény konkrét – az előző Alkotmányban foglaltakkal azonos vagy hasonló tartalmú – rendelkezései és értelmezési szabályai alapján ez lehetséges*” (22/2012. (V. 11.) AB határozat).

Megjegyezzük továbbá, hogy a nyilatkozattevőnek mint az egyedi ügy jogos érdekeltjének a PJE-vel és a Törvénnyel kapcsolatos érintettsége a tisztességes eljáráshoz való alapjog, valamint a jogállamiság-jogbiztonság elve – a következőkben részletesen kifejtett – sérelme okán áll fenn. Ezen jogok sérelme önmagában a jogszabály hatályosulásával már bekövetkezett, továbbá álláspontunk szerint a nyilatkozattevő érintettsége megvalósult annak következtében, hogy sérült a tisztességes eljáráshoz való joga. A Törvény visszamenőleges hatállyal tekinti semmisnek a fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazott árfolyamrést, továbbá előírja a fogyasztói kölcsönszerződésekben a szerződés részét képező egyoldalú kamatemelésre, költségemelésre, díjemelésre vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelenségének vélelmezését. A Törvény szerint ugyan van lehetőség e vélelem megtámadására, azonban e lehetőség csak olyan eljárási feltételek mellett valósulhat meg, amelyek nem teszik lehetővé a korrekt, körültekintő, alapos eljárás lefolytatását. Mindezek mellett a pénzügyi intézményeknek úgy kell a peres eljárásba belebocsátkozniuk, hogy az eljárás pontos következményeivel nem is lehetnek tisztában, mivel a fogyasztóval történő elszámolás módját későbbi külön törvény állapítja meg.

II. Jogállamiság alkotmányos követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint: „*Magyarország független, demokratikus jogállam.*” Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság is kifejtette számos határozatában, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság.

Az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) AB határozatban, illetve az illetve 31/2007. (V. 30.) AB határozatában kimondja, hogy *„a jogbiztonság az állam - s elsősorban a jogalkotó - kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.”*

A jogállamiság és jogbiztonság követelményét olyan eljárási garanciák biztosítják, amelyek révén csak formalizált eljárás szabályainak követésével keletkezhet érvényes jogszabály, illetve csak megfelelően megalkotott az eljárási normák betartásával működhetnek alkotmányosan a jogintézmények.

Az Alkotmánybírósági gyakorlatban kikristályosodott elveknek megfelelően a jelenleg hatályos **jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.)** rendelkezései részletesen felsorolják a jogalkotás alapvető körülményeit, illetve a jogszabályok megalkotásakor biztosítandó feltételeket.

Ennek megfelelően - a következőkben részletezett, az Alaptörvényből levezethető alkotmányos elveknek megfelelően – a Jat. 2. §-a rögzíti, hogy

„(1) A jogszabálynak a címzettek számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie.

(2) Jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

(3) A jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell megállapítani, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a jogszabály alkalmazására való felkészülésre.

(4) A jogszabályok megalkotásakor biztosítani kell, hogy a jogszabály

a) megfeleljen az Alaptörvényből eredő tartalmi és formai követelményeknek,

b) illeszkedjen a jogrendszer egységébe,

c) megfeleljen a nemzetközi jogból és az európai uniós jogból eredő kötelezettségeknek és

d) megfeleljen a jogalkotás szakmai követelményeinek”.

A Törvény egyértelműen kimondja, hogy a pénzügyi intézmények és a fogyasztók közötti elszámoláshoz a 4. §-ban meghatározott vélelem, az annak megdöntésére irányuló keresetindítás lehetősége, a perindítás, illetve annak eredménye összességében vezetnek.

„4. § (1) Az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés - az egyedileg megtárgyalt feltétel kivételével -, tekintettel arra, hogy az nem felel meg:

a) az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének: annak tartalma a fogyasztó számára nem világos, nem érthető;

b) a tételes meghatározás elvének: az egyoldalú szerződésmódosítás feltételei nem tételesen meghatározottak, vagyis az ok-lista hiányzik, vagy van ok-lista, de az csak példálózó jellegű felsorolást tartalmaz;

c) az objektivitás elvének: az egyoldalú módosítás feltételei nem objektív jellegűek, vagyis a fogyasztóval szerződő félnek módja van a feltétel bekövetkeztét előidézni, abban közrehatni, a módosításra okot adó változás mértékét befolyásolni;

d) a ténylegesség és arányosság elvének: az ok-listában meghatározott körülmények ténylegesen nem, vagy nem a körülmények változásának mértékében hatnak a kamatra, költségekre illetve díjra;

e) az átláthatóság elvének: a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására;

f) a felmondhatóság elvének: a szerződésmódosítás bekövetkezése esetére nem biztosítja a fogyasztó számára a felmondás jogát vagy

g) a szimmetria elvének: kizárja, hogy a fogyasztó javára bekövetkező feltételváltozás hatása a fogyasztó javára érvényesítésre kerüljön.

(2) Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a pénzügyi intézmény a 8. § (1) bekezdés szerinti határidőben nem kezdeményezte a polgári peres eljárás lefolytatását vagy a bíróság a keresetet elutasítja vagy a pert megszünteti, kivéve ha a szerződéses kikötés esetében a 6. § (2) bekezdés szerinti peres eljárás megindításának lehet helye, de az eljárás nem került megindításra vagy az eljárás megindításra került, de a bíróság nem állapította meg a (2a) bekezdés szerint a szerződéses kikötés semmisségét.

(2a) 10 Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a bíróság annak semmisségét az elszámolásról szóló külön törvény alapján a Felügyelet által indított közérdekű keresettel indított perben megállapította.

(3) A (2) és a (2a) bekezdésben foglalt esetben a pénzügyi intézménynek a fogyasztóval külön törvény szerint meghatározott módon kell elszámolnia."

Ezzel szemben felhívjuk a figyelmet arra, hogy a **Törvény által előírt eljárásban meghozandó döntés alapján nem állapítható meg egyértelműen, hogy annak jogereje pontosan mely személyek milyen ténybeli alaphól származó jogaira és kötelezettségeire terjed ki.** Kijelenthetjük, hogy olyan hiányosságok fedezhetők fel a Törvény alapján meghozandó ítélet tárgyi (a tényalap és az abból származó jog) és személyi hatály vonatkozásában, amelyek jogértelmezés útján nem oldhatók fel, mivel a jogbiztonság követelménye alapján egy ítélet személyi és tárgyi hatálya vonhat maga után bizonytalan értelmezési kérdéseket a jövőre nézve.

A 38/1993. (VI. 11.) AB határozat kimondja, hogy „a jogrendszer egysége is megköveteli, hogy minden jogszabályt ne csupán önmagában és funkcióját tekintve, hanem mindenekelőtt az Alkotmánnyal való összhangjára figyelemmel értelmezzenek”. Továbbá, a 47/2003. (X. 27.) AB határozat alapján „az alkotmányosan is elfogadott rendszerképző jogértelmezésnek megvannak a határai: ez nem kerülhet szembe a jogbiztonság követelményével. A jogalkalmazói jogértelmezés ezért csak olyan működőképes jogszabályra épülhet, amely világosan kijelöli az adott jogintézmény célját, alkalmazásának kereteit, szempontjait és rendjét, az alkalmazásával érintettek körét, azok jogait és kötelezettségeit és az intézménnyel összefüggésben igénybe vehető jogorvoslati rendet”. **A 11/1992. (III. 5.) AB határozat** értelmében pedig „a jogbiztonság megköveteli a jogszabályok olyan világos és egyértelmű fogalmazását, hogy mindenki, akit érint, tisztában lehessen a jogi helyzettel, ahhoz igazíthassa döntését és

magatartását, s számolni tudjon a jogkövetkezményekkel. Ideértendő az is, hogy ki lehessen számítani a jogszabály szerint eljáró más jogalanyok és állami szervek magatartását”

A jogbiztonságot veszélyeztető okokra tekintettel alappal feltételezhető, hogy az ítéletek újabb jogvitákra adhatnak okot, mivel nem teremtik meg a fogyasztók és a pénzügyi intézmények kölcsönszerződéséből eredő jogokat és kötelezettséget meghatározó, kötelező és félreérthetetlen következtetési alapot. A Törvény által szabályozott eljárásban meghozható ítélet tárgyi és személyi hatálya vonatkozásában felmerülő, jogértelmezéssel fel nem oldható bizonytalanságok miatt álláspontunk szerint a **Törvény bírósági eljárásra vonatkozó szabályai** (így a 6. §-a, és 7. §-tól a 15. §-ig) sértik az Alaptörvény B cikk (1) bekezdésben foglalt jogállamiságból fakadó jogbiztonság alkotmányos elvét.

A 33/2006. (VII. 13.) AB határozat értelmében „az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette: alkotmányellenessé az a szabály nyilvánítható, amely értelmezhetetlen voltánál fogva azáltal teremt jogbizonytalanságot, hogy a jogszabály alkalmazását kiszámíthatatlanná, a normacímzettjei számára előreláthatatlanná teszi”

Felhívjuk a figyelmet továbbá arra, hogy a Törvény 4. § (2)-(3) bekezdései alapján a Törvény hatálya alá tartozó általános szerződési feltételek semmissége a perindítástól és annak kimenetelétől függően joghatást keletkeztető ténynek minősül, így a (3) bekezdés alapján az érintett szerződési feltételek és ezáltal maguk a szerződésmódosítások az ún. elszámolási törvény hatálya alá kerülnek. Következésképpen kijelenthetjük, hogy a **Törvény teljes egészében figyelmen kívül hagyja a hatálya alá tartozó polgári jogviszonyok alapján indult bírósági eljárásokban meghozott érdemi határozatok alaki és anyagi jogerőt magában hordozó hatályait.**

Ezzel szemben a **9/1992. (I. 30.) AB határozat értelmében „Az anyagi igazságosság és a jogbiztonság követelményét a jogerő intézménye hozza összhangba a jogbiztonság elsődlegessége alapján. A jogerő intézménye, alaki és anyagi jogerőként való pontos meghatározottsága a jogállamiság részeként alkotmányos követelmény. Az Alkotmánynak megfelelően biztosított jogorvoslati lehetőségek mellett beállott jogerő tiszteletben tartása a jogrend egészének biztonságát szolgálja. A jogerős határozatok megváltoztathatatlanságához és irányadó voltához alapvető alkotmányos érdek fűződik”.**

A jogerős ítéletek érvényesülése a kiszámítható jogállami működés alapját jelenti, mivel megeremti az írott és alkalmazott jog által együttesen nyújtott biztonságot. A **9/1992. (I. 30.) AB határozat alapján „a jogbiztonság megköveteli, hogy a jogerős határozat – az eldöntött kérdés személyi és tárgyi keretei között – irányadóvá váljék mind az eljárásban résztvevőkre, mind a később eljáró bíróságra, illetőleg más hatóságra. Ha a jogerő beálltához előírt feltételek teljesültek, akkor annak hatálya a határozat tartalmi helyességétől függetlenül beáll.”**

Továbbá, a 11/1992. (III. 5.) AB határozat alapján „az egyes jogviszonyok és jogi tények önállósulnak az alapul fekvő normától, és annak sorsát nem osztják automatikusan. Ellenkező esetben minden jogszabályváltozás a jogviszonyok tömegének felülvizsgálatával járna. A jogbiztonság elvéből főszabályként az következik, hogy lezárt jogviszonyokat sem jogszabállyal, sem jogszabály hatályon kívül helyezésével – származzék ez akár a jogalkotótól, akár az Alkotmánybíróságtól – nem lehet alkotmányosan megváltoztatni [...] Nem lehet a történelmi helyzetre és a jogállam megkövetelte igazságosságra hivatkozva a jogállam alapvető biztosítékait félretenni. Jogállamot nem lehet a jogállam ellenében megvalósítani. A mindig részleges és szubjektív igazságosságnál a tárgyi és formális elvekre támaszkodó jogbiztonság előbbre való [...] A jogállamiság és jogbiztonság elvéből fakadnak az eljárási garanciák. Ezek alapvető jelentőségűek az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatósága szempontjából. Csak a formalizált eljárás szabályainak követésével keletkezhet érvényes jogszabály, csak az eljárási normák betartásával működik alkotmányosan a jogszolgáltatás [...] alkotmányos jogállam a jogsértésekre csak jogállami módon reagálhat. A jogállam jogrendje senkitől sem tagadhatja meg a jogállami garanciákat. Ezek ugyanis alapjogként mindenkit megilletnek. Jogállami értékrend alapján jogállami garanciák mellőzésével még igazságos követelés sem érvényesíthető.”

A fentiek alapján megállapítjuk, hogy a jogerő jelen esetben történő indokolatlan áttörése a igazságszolgáltatás mint önálló hatalmi ág hatáskörébe tartozó polgári peres eljárás által védett alanyi jogok fennállásába vetett bizalmat súlyos mértékben megrendíti, így kijelenthetjük, hogy a Törvény 4. § (2) és (3) bekezdései súlyosan sértik a jogállamiságból fakadó jogbiztonság alkotmányos elvét.

Az Alkotmánybíróság a 62/2003. (XII. 15.) AB számú határozata értelmében „csak az eljárási szabályok maradéktalan és feltétlen betartása mellett érvényesül az alkotmányos legalitás és a demokratikus legitimitás követelménye. Az alkotmányos legalitás azt fejezi ki, hogy a törvényhozás folyamata feltétlenül és mindenben meg kell, hogy feleljen az Alkotmány valamennyi rendelkezésének [...] A demokratikus legitimitás elve/követelménye azt jelenti, hogy a demokratikus hatalomgyakorlásra előírt szabályok szigorú betartásával meghozott döntés – annak tartalmától, illetve a tartalommal való egyetértéstől vagy egyet nem értéstől függetlenül – mindenkire nézve kötelező és végrehajtandó. A döntést vitatni vagy megváltoztatni csak újabb, a szabályoknak szigorúan megfelelő demokratikus eljárásban lehet.”

Tekintettel arra, hogy a bíróság indítványával támadott jogszabályi rendelkezések beleütköznek a Jat. által is rögzített alkotmányos elvekbe, illetve ennek megfelelően az Alaptörvény rendelkezéseibe, az ezen elvekkel kapcsolatos további alkotmánybírósági gyakorlatot a következőkben kívánjuk előadni.

1. Normavilágosság követelménye

Az Alkotmánybíróság több határozatában foglalkozott a jogszabály normatartalmával kapcsolatban felmerülő alkotmányos követelményekkel. Gyakorlata során egyértelműen leszögezte, hogy **a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom elengedhetetlen feltétele a jogbiztonság megfelelő érvényre juttatásához és ennek megfelelően a jogszabályok Alaptörvénynek történő megfeleltetésének.**

Az Alkotmánybíróság következetes álláspontja szerint a jogbiztonság az állam, – ezen belül elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is az előbb megfogalmazott követelményeknek megfelelően és azok kiszámíthatóak és érthetőek legyenek a norma címzettei számára.

A jogszabályok megalkotásakor az egyes normák egyértelműsége mellett az azokban szabályozott jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is biztosítani kell **(9/1992 (I. 30.) AB határozat).**¹A jogalkotó Alaptörvényből (jogállamiság alapelve) levezethető kötelessége ennek megfelelően, hogy az általa szabályozott jogintézmények működése kiszámítható legyen és ezen alapelv, mint a jogbiztonság egyik alapvető eszköze érvényesüljön.

Mivel a jogszabályok rögzített nyelvi formában jelennek meg, a nyelvi megfogalmazás kifejezései mindig kérdésessé válnak. Ha egy jogszabály tényállása túl részletező, túlságosan eseti, az megnehezíti a jogalkalmazó eseti alkalmazását, hiszen az nem tölti be az életviszonyok általános szerepét. Ha pedig egy jogszabály túlságosan elvont, túl általános, akkor szintén a jogalkalmazási problémák merülnek fel, hiszen a jogalkalmazó szubjektív döntése szintén csorbítja a jogbiztonságot **(1160/1992. AB határozat).**

A jogbiztonság megköveteli továbbá, hogy a – jogalkotó által - létrehozott jogszabály szövege értelmes és világos legyen. Elengedhetetlen, hogy a jogszabály a jogalkalmazás során ne ütközzön olyan akadályokba, mint a felismerhető normatartalom hiánya. **(26/1992. (IV.30) AB határozat, 1/1999. (II.24.) AB határozat).**

Az Alkotmánybíróság általános érvénnyel mutatott rá arra, hogy alkotmányellenessé nyilvánítható az a szabály, amely értelmezhetetlen voltánál fogva teremt jogbizonytalanságot, mert hatását tekintve nem kiszámítható és címzettjei számára előre nem látható **(42/1997.**

¹ „A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. [...]Ezért alapvetőek a jogbiztonság szempontjából az eljárási garanciák. Csak formalizált eljárás szabályainak követésével keletkezhet érvényes jogszabály, csak az eljárási normák betartásával működnek alkotmányosan a jogintézmények.”

(VII.1.) AB határozat). Az, hogy az adott döntés megfelel-e az egyértelműség és kiszámíthatóság követelményének, minden esetben egyedi mérlegelés tárgyát kell, hogy képezze (22/1997. (II.25.) AB határozat).²

A törvényszerkesztés alkotmányos alapon való kifogásának elveit a 42/1995. (VI.30.) AB határozat állapította meg. Ennek megfelelően, amennyiben egy törvény jelentős számú törvényt módosít, melyek között semmiféle kimutatható logikai kapcsolat nem mutatható ki, s a módosítások jogtechnikai nehézségekbe ütköznek, hiszen a változások lényegének megismerését korlátozza, akkor a jogszerkesztés alkotmányos alapon kifogásolható. A jogállamiság érdekét súlyosan veszélyeztetheti továbbá az olyan törvényszerkesztési gyakorlat, mely logikai kötelék nélkül kapcsolja össze számos törvény megváltoztatását, mivel a követhetetlen és áttekinthetetlen változtatások alááshatják a jogbiztonság érdekét, a jogrendszer világosságát és áttekinthetőségét. Összességében a jogbiztonságot elsősorban az ún. „salátatörvények” veszélyeztetik (108/B/2000. AB határozat, 38/2000. (X.31) AB határozat).

Ennek alapján az Alkotmánybíróság gyakorlatának megfelelően Alaptörvénybe ütközhetnek azon jogszabályok, amelyek egyszerre több jogintézmény együttes szabályozását, vagy szabályozásának módosítását írják elő és ekként a – különféle változások értelmezése körüli – jogértelmezési bizonytalanságok sértik a jogbiztonság alapelvét. Megjegyezzük, hogy az indítvánnyal támadott jogszabályi rendelkezések egyszerre több, egymástól teljesen elkülönült jogintézménnyel kapcsolatos, egyedi szabályozást tartalmaznak, amely álláspontunk szerint joggal felveti a normavilágosság elvének megsértését, hiszen a szabályozás során megalkotott egyedi, „különleges szabályok viszonya az általános, akár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: „Ptk.”) tisztességtelen szerződési feltételek körében előírt szabályaihoz, akár a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvénynek (a továbbiakban: „Pp.”) a peres eljárás lefolytatására vonatkozó szabályaihoz egyáltalán nem került tisztázásra, ennek következtében a jogalkalmazó, illetve a jogkövető személyek számára egyértelmű jogbizonytalanságot jelent a különleges szabályok értelmezése, illetve az általános, háttérjogszabályokhoz való viszonyának figyelembevétele körében. Álláspontunk szerint a támadott jogszabályi rendelkezések ezen hiányossága mindenképpen felveti a jogbiztonság alkotmányos elvének sérelmét, mivel – az eddig a támadott jogszabály alapján – lefolytatott bírósági rendelkezéseket is figyelembe véve, akár az anyagi, akár az eljárási szabályok esetében a törvény által szabályozatlanul hagyott területek, illetve a törvény által homályosan megfogalmazott

² Az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában kifejtette, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam - s elsősorban a jogalkotó - kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. (ABH 1992, 65.)

rendelkezések (így akár a kézbesítés szabályainak, vagy a bizonyítás szabályainak) alkalmazása a teljes jogbizonytalanság talajára helyezi a támadott törvény alapján indított eljárások lefolytatását és azok kimenetelét is. **Álláspontunk szerint ezen körülmények pedig alapvetően és gyökeresen ellentétesek a jogbiztonság és jogállamiság követelményével.**

A fentiekben előadottak igazolásaként hivatkozni kívánunk a Jat. 2. § (1) bekezdésében tartalmazott jogelvre és egyúttal konkrét, az Alkotmánybíróság gyakorlata által is megerősített szabályozásra, miszerint a jogszabálynak a címzett számára egyértelműen értelmezhető szabályozási tartalommal kell rendelkeznie, amely az Alkotmánybíróság határozataiban kifejtett normavilágosság követelménye.

Megjegyezzük, hogy a fenti elveket és értelmezést erősíti a **26/1992. (IV. 30.) AB határozat** is, amikor leszögezi, hogy a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény. *„A jogbiztonság – amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság fontos eleme – megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon”.* Ugyanezen megállapításra hivatkozik továbbá a később elfogadott **7/2004. (III. 24.) AB határozat** is, amikor szó szerint idézi a hivatkozott, a jogbiztonságra vonatkozó alkotmánybírói határozatba foglalt megállapítást.

2. Visszaható hatályú jogalkotás tilalma

A Törvény 1. §-a szabályozza a jogszabály hatályát. Az (1) bekezdés alapján a Törvény hatálya *„2004. május. 1. napja és az e törvény hatálybalépések napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésekre terjed ki”*, tehát visszamenőleges hatállyal tartalmaz rendelkezéseket. A (3) bekezdés alapján *„az e törvény hatálybalépése napján fennálló fogyasztói kölcsönszerződés esetén az e törvényben meghatározott kötelezettségek és jogosultságok azt a pénzügyi intézményt terhelik, illetve illetik, amely e törvény hatálybalépésének napján a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések jogosultja. Ha e törvény hatálybalépése napján a fogyasztói kölcsönszerződésből eredő követelések nem pénzügyi intézményt illetnek meg, az e törvényben meghatározott kötelezettségek és jogosultságok azt a pénzügyi intézményt terhelik, illetve illetik, amelytől a követelést a nem pénzügyi intézmény megszerezte. Ha a fogyasztói kölcsönszerződés e törvény hatálybalépésének napja előtt megszűnt, akkor a kötelezettségek és a jogosultságok azt a pénzügyi intézményt terhelik, illetve illetik, amely a szerződés megszűnésekor a követelés jogosultja volt. Ha a szerződés megszűnésekor a követelés jogosultja nem pénzügyi intézmény volt, az e törvényben meghatározott kötelezettségek és jogosultságok azt a pénzügyi intézményt terhelik, illetve illetik, amelytől a követelést a nem pénzügyi intézmény megszerezte.”*

A PJE-ben és a Törvényben alkalmazott időbeli hatályra vonatkozó megoldás vonatkozásában megjegyezzük, hogy a visszamenőleges jogalkotás alkotmányellenes a 2004. május 1. napja és

a 2009. augusztus 1. napja közötti időszakban kötött szerződések tekintetében a jogbiztonság alkotmányos elvének megsértése és a kivétel igazolatlansága, illetve igazolhatatlansága miatt. Megállapítható továbbá, hogy a 2009. augusztus 1. napja után kötött szerződések tekintetében a jogkövetés zárja ki a jogsértővé nyilvánítást, ezért ebben az esetben is visszamenőleges hatályú jogalkotásról van szó, amikor az alkotmányellenességet a jogbiztonság ebből a körülményből következő sérelme indokolja.

A fenti megállapításból levonható az az általános következtetés, mely alapján a PJE és a Törvény a maga egészében alkotmányellenes. Álláspontunk szerint a PJE, és a Törvény az érintett szerződésekbe való visszamenőleges hatályú tartalmi beavatkozással sérti a jogbiztonság alkotmányos elvét. A tárgykörrel a későbbiekben még részletesen foglalkozunk.

A visszaható hatályú jogalkotás tilalmát mondja ki a Jat. 2. § (2) bekezdése, amely szerint: *„jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terhesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.”* Továbbá a Jat. 7. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a jogszabály hatálybalépésének napja csak a kihirdetését követő valamely nap lehet. Ezt fejt ki és támasztja alá az Alkotmánybíróság több határozata is (9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65-66.; 38/2012 AB határozat és 3106/2013. (V. 17.) AB határozat).

A jogalkotás sérti a jogbiztonság elvét akkor is, ha jogszabály hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazandó (57/1994. (IX. 17.) AB határozat³, ABH 1994, 324-325.; 3108/2013. (XI. 18.) AB határozat), azonban a szabályozás nem feltétlen és kizárólag a jogalanyok helyzetét elnehezítő (ad malem partem) jogalkotásra irányadó (110/2009. (XI. 18.) AB Határozat, ABH 2009, 971, 984.; 16/2004. (V. 22.) AB határozat [32] bekezdés).

Az Alkotmánybíróság gyakorlata következetes a tekintetben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell (57/1994. (XI. 17.) AB határozat).

³ „Következetes az alkotmánybírósági gyakorlat a tekintetben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit - erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint - a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell.” (ABH 1992, 45. 48.).

Ezen alapelvet erősíti meg a **34/1991. (VI. 15.) AB határozat** is: „*az Alkotmánybíróság az indítványban megjelölt alkotmányossági problémák elbírálása kapcsán szükségesnek ítélte meg, hogy elvi jelleggel rögzítse a következőket: Az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében megállapított jogállamisághoz szervesen kapcsolódó jogbiztonság elvének maradéktalan érvényesülése érdekében elengedhetetlen, hogy a jogszabályok kihirdetése összhangban legyen a Jat.⁴ 12. § (2) bekezdésében megállapított alkotmányos jellegű előírással, amely szerint „a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé”.*

A jogbiztonság vonatkozásában kialakított alkotmánybíróági értelmezés alapján a jogbiztonság követelménye a jogalkotó kötelezettségévé teszi azt, hogy a jogszabályok világosak, egyértelműek és működésüket tekintve kiszámíthatóak, előreláthatóak legyenek a jogszabályok címzettjei számára. (68/2006. (XII. 6.) AB határozat alapján 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65-66.; 11/1992. (III. 5.) AB határozat⁵, ABH 1992, 77, 81-82.; 28/1993. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1993, 220, 225.) Az Alkotmánybíróság ezen kiszámíthatóság és előreláthatóság követelményéből vezette le a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmának alkotmányos elvét. (34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170, 173.; 11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77, 81-82.; 25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131, 132.; 28/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 155, 158.; 4/1992. (I. 28.) AB határozat, ABH 1992, 332, 333.)

Megjegyezzük, hogy ezen alapelv mind a polgári jog, mind a büntetőjog vonatkozásában alkalmazandó. A jogbiztonság – az Alkotmánybíróság értelmezésében – az államtól és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei, és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára a büntetőjogban is előre láthatóak legyenek. A kiszámíthatóság és előreláthatóság elvéből a büntetőjogban közvetlenül is levezethető a visszamenőleges hatály tilalma, de különösen az ex post facto jogi rendezés, valamint az analógia alkalmazási tilalma (**11/1992 (III. 5.) AB határozat**).

Az Alkotmánybíróság által kivétel nélküli következetességgel és egyértelműen meghatározott visszamenőleges hatály tilalmát erősíti meg a 11/1992. (III. 5.) AB

⁴ a rövidítés az idézetben értelemszerűen a korábban hatályos, a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvényt jelöli

⁵ „a jogbiztonság az államtól és elsősorban a jogalkotótól azt várja el, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára előre láthatóak legyenek.” (ABH 1992. 77, 84.)

határozat⁶ is, amikor kimondja, hogy a jogbiztonság – többek között – megköveteli a megszerzett jogok védelmét, a teljességbe ment, vagy egyébként véglegesen lezárt jogviszonyok érintetlenül hagyását, illetve a múltban keletkezett, tartós jogviszonyok megváltoztathatóságának alkotmányos szabályokkal való korlátozását.

Megjegyezzük ebben a körben, hogy a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmába ütköző jogszabályok esetében a jogszabály alkotmányellenességének következményét elsősorban a jogbiztonságra figyelemmel kell levonni. Ez a követelmény vonatkozik az alkotmányellenes jogszabály hatályon kívül helyezésének időpontjára, s még inkább az annak alapján keletkezett jogviszonyokra (10/1992. (II. 25.) AB határozat).

A jogállamiság elve vonatkozásában mindemellett meg kell jegyezni, hogy a visszamenőleges hatály tilalmára vonatkozó konkrét, alkotmányos szabályhoz képest nem kiegészítő, másodlagos szabály, s nem pusztán deklaráció, hanem önálló alkotmányjogi norma, aminek sérelme önmagában is megalapozza valamely jogszabály alkotmányellenességét. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a jogbiztonság szorosan a jogállamiság alkotmányjogi elvéhez kapcsolódik. Ennek megfelelően a visszamenőleges hatály tilalmát sértő rendelkezések egyenesen a jogállamiság elvével ellentétesek, következésképpen az ezen tilalmat sértő jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenessége egyértelműen megállapítható.

Bár konkrét tárgykörében más tartalmú, azonban jogelvi szinten a jelen ügyben is alkalmazandó a visszamenőleges hatály tilalma körében az 57/1994. (XI. 17.) AB határozat, amely szerint „a visszamenőleges hatályú jogi szabályozás tilalmába ütközik – s ekként összeegyeztethetetlen az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság szerves részét alkotó jogbiztonsággal -, ha a jogalkotó a költségvetési év tartalma alatt bár ex nunc hatállyal, de ellentételezés nélkül, akként avatkozik bele az önkormányzatok költségvetésébe, hogy a költségvetésről szóló önkormányzati rendelet elfogadásakor még szabadon felhasználható

⁶ „A jogállam alapvető eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság – többek között – megköveteli a megszerzett jogok védelmét, a teljességbe ment, vagy egyébként véglegesen lezárt jogviszonyok érintetlenül hagyását, illetve a múltban keletkezett, tartós jogviszonyok megváltoztathatóságának alkotmányos szabályokkal való korlátozását. Mint azt az Alkotmánybíróság a 10/1992. (II. 25.) AB határozatában kifejtette, a jogszabály alkotmányellenességének következményét elsősorban a jogbiztonságra figyelemmel kell levonni. Ez a követelmény vonatkozik az alkotmányellenes jogszabály hatályon kívül helyezésének időpontjára, s még inkább az annak alapján keletkezett jogviszonyokra. Az egyes jogviszonyok és jogi tények ugyanis önállósulnak az alapul fekvő normától, és annak sorsát nem osztják automatikusan. Ellenkező esetben minden jogszabályváltozás a jogviszonyok tömegének felülvizsgálatával járna. A jogbiztonság elvéből főszabályként az következik, hogy lezárt jogviszonyokat sem jogszabállyal, sem jogszabály hatályon kívül helyezésével - származzék ez akár a jogalkotótól, akár az Alkotmánybíróságtól - nem lehet alkotmányosan megváltoztatni.”

költségvetési bevételeket célhoz kötött bevételekké minősíti át, avagy a korábban is célhoz kötött bevételek felhasználási feltételeit szigorítja, s ekként meghiúsítja a jogszerűen elfogadott költségvetés alapján vállalt kötelezettségek teljesítését.”

Megjegyezzük ebben a körben, hogy az Alkotmánybíróság tárgyban kialakított gyakorlatának a figyelembevétele alapján az Alkotmánybíróság gyakorlata következetes abban a tekintetben, hogy minden olyan jogszabályi rendelkezés alkotmány-ellenessége, illetve alaptörvény-ellenessége megállapításra került, amely a kihirdetését megelőző időre állapított meg kötelezettséget, vagy nyilvánított bármely magatartást, jogviszonyt. Ennek megfelelően határozott álláspontunk, hogy a támadott jogszabályi rendelkezésekben megjelenő visszamenőleges hatályú megállapítások nem felelnek meg az Alaptörvény jelen pontban hivatkozott rendelkezéseinek, illetve mély ellentétben állnak az Alkotmánybíróság vonatkozó Alkotmány és Alaptörvény értelmezésével.

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében elismert jogállamiság egyik legfontosabb alkotóeleme a jogbiztonság, amely – egyebek között – megköveteli, hogy a jogalanyoknak meglegyen a tényleges lehetőségük arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely magatartást visszamenőleges hatállyal ne minősítsenek jogellenesnek. „A jogbiztonság ezen alapvető követelményével ellentétes jogalkotás az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének a sérelmét eredményezi” (34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170, 172.; 31/2005. (VII. 14.) AB határozat, ABH 2005, 675, 679.).

Az Alkotmánybíróság 349/B/2001. AB határozatában⁷ egyértelműen megjelölte, hogy létrejött jogviszonyok alatt az anyagi jog alapján létrejött, anyagi jogi jogviszonyokat érti, és e jogviszonyok védelme érdekében állapított meg alkotmányellenességet a visszaható hatályú jogalkotás tilalmának sérelme miatt. Ennek megfelelően a visszamenőleges hatály tilalmának vizsgálatánál arra kell figyelemmel lenni, hogy a hatályba léptető rendelkezés eredményeként a törvény új, korlátozó rendelkezései már létrejött, lezárt anyagi jogi jogviszonyokban idéztek-e elő változást.

⁷ A visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközés miatt állapította meg az Alkotmánybíróság a lakáscélú kölcsönök kamatainak felemeléséről szóló [25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131.], a szerződés időpontjában fennállónál hátrányosabb illetékfizetési kötelezettséget előíró [7/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 45.], az éves költségvetési rendelet elfogadását követően, költségvetési év közben a helyi önkormányzat egyes bevételeinek célhoz kötöttségét elrendelő [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 316.], jogszabályban biztosított adókedvezmény, illetőleg adómentesség megvonásáról rendelkező [16/1996. (V. 3.) AB határozat, ABH 1996, 61.] jogszabályi rendelkezések alkotmányellenességét.

Megjegyezzük továbbá, hogy – többek között – az európai uniós joggal való összhang alkotmányos követelményének sérelmére utal az Európai Központi Bank 2014.07.28-i véleménye. A vélemény (3. pont; Különös észrevételek, 3.2. pont) hangsúlyozza, hogy a "Törvény visszaható hatálya nem tűnik összhangban lévőnek a 2014/17/EU irányelvvel", mely utóbbi ugyan lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy devizahitelekre vonatkozó – az eddigieken túlmenő – további rendelkezéseket vezessenek be, kizárja azonban a visszaható hatály lehetőségét. Minthogy a PJE és a Törvény ebben az esetben is az Alaptörvény E) és Q) cikkébe ütközik, a két jogforrás a maga egészében ez okból is alkotmányellenes.

Álláspontunk szerint a hivatkozott alkotmánybírósági gyakorlatra is tekintettel teljesen egyértelműen megállapítható, hogy a támadott jogszabályi rendelkezések a múltban létrejött anyagi jogi jogviszonyokat érintik és e jogviszonyok körében kívánnak kizárólag az egyik fél érdekeit figyelembe vevő változásokat eszközölni akként, hogy a változások eredményeként visszamenőlegesen írják elő kötelezettséget. Hangsúlyosan meg kívánjuk jegyezni – eltekintve az indítványban megjelölt többi alaptörvény-ellenességet felvető rendelkezéstől -, hogy ezen eljárás még abban az esetben is egyértelműen alaptörvény-ellenes, amennyiben történetesen egy – ugyan értelmezését tekintve erőteljesen megkérdőjelezhető – peres eljárás keretében elméleti lehetőség nyílik a jogszabály által felállított visszamenőleges kötelezettségeket teremtő vélelmek megdöntésére. Megjegyezzük, hogy egy olyan eljárásban, amely álláspontunk szerint legalább olyan súlyos alkotmányossági problémában szenved, mint a jelen pontban kifejtett visszamenőleges hatályú jogalkalmazás bevezetése.

3. Kellő felkészülési idő követelménye

A Törvény hatálybalépését a 19. § (1)-(2) bekezdése szabályozza az alábbiak szerint: „*Ez a törvény - a (2) bekezdésben foglalt eltéréssel - a kihirdetését követő napon lép hatályba. Az 1-18. § a kihirdetést követő 8. napon lép hatályba.*”

A Jat. 2. § (3) bekezdése szerint: „*a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell megállapítani, hogy elegendő idő álljon rendelkezésre a jogszabály alkalmazására való felkészülésre.*”

Az Alkotmánybíróság ebben a körben irányadó gyakorlatának és Alkotmány, illetve Alaptörvény értelmezésének megfelelően a jogszabály hatályba lépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy a jogalanyok számára legyen tényleges lehetőség arra, hogy magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani. Kellő időt kell biztosítani arra, hogy az érintettek a jogszabály szövegét megismerhessék, és eldöntsék, miként alkalmazkodnak a jogszabály rendelkezéseihez. A jogszabály kihirdetése és hatályba lépése közötti „kellő idő” mértékét a jogszabálytervezet kidolgozójának, illetve a jogalkotónak esetileg kell vizsgálnia az

adott jogszabály jellegét, valamint a jogszabály végrehajtására való felkészülést befolyásoló egyéb tényezőket alapul véve (10/2001. (IV. 12.) AB határozat).⁸

A 6/1998. (III. 11.) AB határozat egyértelműen fogalmaz abban a tekintetben, hogy minden személy számára feltétlenül megadandó „minimális” jogok között, hogy az „legalább” „megfelelő idővel, és lehetőséggel rendelkezék védelme előkészítésére”, illetve „rendelkezék a védelmének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel” Ezek az eszközök vagy lehetőségek – a büntetőjogból vett példa alapján – kötelező érvénnyel ölelnek fel minden olyan „elemet”, amely a büntető felelősség alóli mentesülést, vagy a büntetés csökkentését szolgálhatja. Teljesen egyértelmű, hogy ezek az „eszközök” és „elemek” magukban foglalhatják az iratok tartalmának megismeréséhez való jogot.

Az Alkotmánybíróság számos határozatban munkálta ki a jogszabály hatálybalépése során irányadó felkészülési idő követelményét. Ezen határozatokban az új jogszabályi rendelkezések alkalmazásához szükséges felkészülési idő biztosítását minden esetben az Alkotmányból, Alaptörvényből folyó követelményként határozta meg. (7/1992. (I. 30.), AB határozat, ABH 1992, 45, 47.; 25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131, 132.; 28/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 155, 156-159.; 57/1994. (XI. 17.) AB határozat, ABH 1994, 322, 324.; 43/1995. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1995, 188, 196-197.).

A 7/1992. (I. 30.) AB határozat alapján a jogszabály alkalmazására való felkészüléshez szükséges „kellő idő” megállapítása és biztosítása a jogalkotó felelősséggel terhelt mérlegelésének és döntésének függvénye. Az alkotmányellenesség csak a jogszabály alkalmazására való felkészülést szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető, vagy sértő elmaradása, illetőleg hiánya esetén állapítható meg.

A kellő idő megállapítása vonatkozásában az Alkotmánybíróság gyakorlata egységes abban, hogy a jogállamiság egyik fontos alkotóeleme a jogbiztonság, amely egyebek között megköveteli, hogy

- az állampolgárok jogait és kötelezettségeit a törvényben megszabott módon kihirdetett és bárki számára hozzáférhető jogszabályok szabályozzák,
- meglegyen a tényleges lehetőség arra, hogy a jogalanyok magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely jogszerű magatartást visszamenőleges érvénnyel nem minősítsenek jogellenesnek. A jogbiztonság e két alapvető követelménye közül bármelyiknek a figyelmen kívül

⁸ „Alkotmányossági szempontból az bírálható el, hogy a jogalkotó biztosított-e az érintettek számára legalább minimális felkészülési időt, vagyis lehetőségük volt-e az érintetteknek a jogszabály előzetes megismerésére. Alkotmányellenesség csak a felkészülésre szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető vagy sértő hiánya esetén állapítható meg.”

hagyása összeegyeztethetetlen az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével, s így alkotmányellenes (25/1992. (IV. 30.) AB határozat).

A jogbiztonság e két alapvető követelménye közül tehát bármelyiknek a figyelmen kívül hagyása összeegyeztethetetlen az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, s így alaptörvényellenes. Teljesen nyilvánvaló ugyanis, hogy egy jogállamban senkit sem lehet felelősségre vonni olyan jogszabály megsértése miatt, amelyet az érintett személy nem ismert és nem is ismerhetett, mivel azt vagy egyáltalán nem hirdették ki, vagy utólag hirdették ki és visszamenőleges érvénnyel léptették hatályba. Ugyanez értelemszerűen irányadó a kötelezettségek utólagos megállapítására is (25/1992. (IV. 30.) AB határozat, 68/2006. (XII. 6.) AB határozat).

A kellő idő megállapítása és a jogbiztonság viszonya vonatkozásában az Alkotmánybíróság 28/1992. (IV. 30.) AB határozatában⁹, illetve 51/2010. (IV. 28.) AB határozatában rámutatott arra, hogy a jogbiztonság követelménye azt a kötelezettséget hárítja a jogalkotóra, hogy a jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon

- a jogszabály szövegének megismerésére;
- a jogalkalmazó szervek számára a jogszabály alkalmazására való felkészüléshez;
- a jogszabállyal érintett szervek és személyek számára annak eldöntéséhez, hogy miként alkalmazkodjanak a jogszabály rendelkezéseire.

Az Alkotmánybíróság a felkészülési idő hiánya miatt akkor állapította meg valamely jogszabály alkotmányellenességét, ha

- az szerzett jogot korlátozott,
- a korábbihoz képest úgy állapított meg hátrányosabb rendelkezést, illetőleg

⁹ „A demokratikus jogállam azonban - sok egyéb mellett - abban is különbözik a diktatúrától, hogy nem él vissza azzal a lehetőséggel, amelyet a jog megismerésének általános érvényű követelménye és az erre alapított felelősségre vonás az állam számára nyújt, hanem kellő törvényi garanciákkal megteremti annak a reálislehetőségét, hogy a jogalanyok valóban megismerhessék a rájuk irányadó jogszabályi rendelkezéseket, s módjukban álljon magatartásukat azokhoz igazítani.”

„Azt törvényben - még kevésbé alkotmánybírósi határozatban - nem lehet általános érvénnyel meghatározni, hogy mennyi a jogszabály alkalmazására való felkészüléshez szükséges "kellő idő", amit a jogszabály kihirdetése és hatálybaléptetése között feltétlenül biztosítani kell. Ezt minden egyes jogszabály megalkotásánál, a jogszabályba foglalt rendelkezések jellegének, mennyiségének, valamint a jogszabály végrehajtására (vagy az önkéntes jogkövetésre) való felkészülést befolyásoló egyéb tényezők alapul vételével, esetileg kell vizsgálni. E kötelezettség a jogszabály tervezetének kidolgozásában közreműködő, illetőleg a jogalkotó szerveket terheli.”

- oly módon háritott fokozott kockázatot a címzettek, hogy a megismerés és a felkészülés lehetőségének hiánya sérelmet okozott az érintettek számára, akadályozta a jogalkalmazót a jogszabály alkalmazásában.

Megjegyezzük ebben a körben, hogy az indítvány vonatkozásában előterjesztett igazságügyi miniszteri beadvány arra vonatkozóan tartalmaz nyilatkozatot, miszerint a felkészülési idő tulajdonképpen már az Országgyűlés általi elfogadástól datálható. Határozott álláspontunk ebben a körben, hogy nyilvánvalóan jogállami garancia a hatalmi ágak szétválasztása, amely felveti a köztársasági elnök általi aláírás bizonytalanságát, akár az Országgyűlés részére történő visszaküldés lehetőségét, vagy az Alkotmánybíróság részére, előzetes normakontroll céljából történő megküldést. Mindezek teljesen nyilvánvalóan és a jogállamiság alapelvéből eredően objektíve vetik fel a tényleges kihirdetés bizonytalanságát. Ennek megfelelően **álláspontunk szerint a felkészülési időt – a jogállamiság elvét is figyelembe véve – nem az Országgyűlés általi elfogadástól, hanem legkorábban a kihirdetéstől kell számítani, amely álláspontunkat többek között az Alaptörvény, a Jat., illetve az Alkotmánybíróságról szóló törvény önmagában is megalapozza.** Megjegyezzük azonban, hogy az igazságügyi miniszter előterjesztett beadvány ezen elvekkel szemben az irányadó alkotmánybírósági gyakorlatot is tévesen alkalmazza, mivel az irányadó gyakorlat szerint *„a felkészülési időt önmagában nem nyitja meg az, ha a jogszabály szövege ugyan megismerhető, de a hatályba lépés még kétséges, vagy annak időpontja ismeretlen”* (51/2010. (IV. 28.) AB határozat).

A jogszabály hatálybalépésének időpontját az irányadó gyakorlat szerint úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon a jogszabály alkalmazására való felkészülésre, illetve kellő idő maradjon a jogszabállyal érintett személyek és szervek számára annak eldöntéséhez, hogy miként alkalmazkodjanak a jogszabály rendelkezéseire, az önkéntes jogkövetés személyi és tárgyi feltételiről való gondoskodáshoz. Az Alkotmánybíróság nyomatékosan hangsúlyozza: ha a jogalkotásról szóló törvény nem tartalmazná az idézett szabályt, az akkor is levezethető lenne az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, **28/1992. (IV. 30.) AB határozat**).

A **28/1992. (IV. 30.) AB határozat** továbbá megjegyzi ebben a körben, hogy *„az önmagát demokratikus jogállamnak valló Magyar Köztársaságon nem tartható fenn az az előző évtizedekben kialakult, s mára alkotmányellenessé vált gyakorlat, hogy a jogalkotó szervek esetenként mind az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből levezethető jogbiztonságot, mind az 1987. évi XI. törvény 12. § (3) bekezdésében megfogalmazott, garanciális jelentőségű szabályt figyelmen kívül hagyják, s olyankor is a kihirdetés napján léptetik hatályba a jogszabályokat, amikor az egyértelműen sérti a jogszabály rendelkezései által érintettek alkotmányos jogait”*.

Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján ennek megfelelően a felkészüléshez szükséges kellő időt a kihirdetés és a hatálybaléptetés között kell biztosítani. A kihirdetés napján történő, de a visszamenőleges érvényű hatálybaléptetés akkor nem alkotmányellenes, hogyha kizárólag

jogot megállapító, jogot kiterjesztő, kötelezettséget enyhítő vagy más, jogszabály valamennyi címzettje számára a korábbi jogi szabályozásnál egyértelműen előnyösebb rendelkezéseket tartalmazó jogszabályok esetében alkalmazzák.

A felkészülési idő tartamának megállapításánál nem kizárólag a jogalkalmazó hatóságok, hanem a jogi szabályozással érintett természetes és jogi személyek reális időszükségletét is figyelembe kell venni, amely mind a jogszabály áttanulmányozásához, mind az önkéntes jogkövetésre való felkészüléshez szükséges időt magában foglalja.

Megjegyezzük ebben a körben, hogy a fent előadottak figyelembevételével az indítvánnyal érintett jogszabályi rendelkezések által érintett szerződések darabszámára, illetve a szükséges szerződési és jogszabályi rendelkezések terjedelmére, a támadott jogszabályban található jogbizonytalanságokra, joghézagokra, illetve arra a tényre, miszerint a támadott rendelkezések pontosan kötelezettség-telepítő jelleggel bírnak, álláspontunk szerint a támadott rendelkezések alaptörvény-ellenessége különösebb mérlegelés nélkül megállapítható. Ennek oka, hogy a megalkotott jogot követni igyekvő jogi személyeknek – a felsorolt szempontok által érintett iratanyagot és jogszabályi rendelkezéseket figyelembe véve – gyakorlatilag nem maradt felkészülési ideje arra, hogy a jogszabályban biztosított döntését megfelelő előismeretek beszerzése mellett, megalapozottan hozza meg. Megjegyezzük ebben a körben, hogy az igazságügyi miniszter beadványában foglaltakat, miszerint a pénzügyintézeteknek bőségesen volt felkészülési ideje a korábbi „deviza-percek” ideje alatt, a jogállamiság alapelvét, illetve az alkotmányos elveket is figyelembe véve a felkészülési idő alkotmányos követelménye körében értékelni nem lehet.

A jogállamiság vonatkozásában szeretnénk felhívni a figyelmet az Európai Bizottság (a továbbiakban Bizottság) 2014. március 11.-én kelt Közleményére, mely kialakította azt az „új uniós jogállamisági keretet”, amely megelőzheti az EUSz 7. cikk alkalmazását. A kötelezettségszegési eljárások (EUMSZ 258. cikk) nem nyújtanak megoldást akkor, ha az EUSz 2. cikkében rögzített jogállamiságot („Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közősek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.”) egy tagállamban ugyan rendszer-jellegű fenyegetés éri az ott hozott intézkedések nyomán, azonban nem áll fenn az uniós jog valamely konkrét szabályának megsértése. Erre az esetre a 7. cikk (a tagállam szavazati jogának felfüggesztéséig terjedő opciója: az ún. atombomba-opció) alkalmazható, azonban ennek megelőzését szolgálja az új jogállamisági keret kialakítása és működtetése. A kerethez a Bizottság szerint nincs szükség az alapszerződések módosítására: a Bizottság egyszerűen azt jelzi, hogy a jövőben – az alapszerződések öreként - a jogállamiság védelme érdekében hogyan fog eljárni. Az új keret alkalmazását az váltja ki, ha a tagállami biztosítékok „nem látszanak alkalmasnak” a fenyegetések kezelésére.

Álláspontunk szerint - erre az ügyre alkalmazva az uniós keretet - két körülmény érdemel kiemelt figyelmet: egyrészt a jogállamiság Bizottság általi értelmezésében a jogbiztonsággal rokon, annak voltaképpen másik oldalát megfogalmazó bizalmi vonás, másrészt a jogállamiság tartalmi összetevőinek kidolgozása, összefoglalása (az EB, a strasbourgi EJEB és más szervek gyakorlata alapján).

- a) A Közlemény rögzíti a jogállamiság alapvető fontosságát, és azt egyrészt mint az alkotmányos demokrácia gerincét, ugyanakkor a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból adódó alapvető elvként jelöli meg. A Közlemény másrészt hangsúlyozza a jogállamiságnak, mint alkotmányos elvnek a bizalmi aspektusát: „az uniós polgároknak és a nemzeti hatóságoknak a jogállamiság működésébe vetett bizalma” az EU működése szempontjából alapvető fontosságú, vagyis elengedhetetlen, hogy minden tagállamban – azok egyébként eltérő alkotmányos rendszereiben is – biztosítsák a jogállamiságnak megfelelő működést.
- b) Mivel a jogállamiságból adódó elvek és szabályok tartalma eltérő lehet, azonban az EU közös értékének minősülő jogállamiság lényeges tartalma megállapítható. A Közlemény tisztázza azt a közös anyagi jogi tartalmat, amelyet a jogállamiságnak tulajdonít azokra a megállapításokra és joggyakorlatra alapozva, amelyet az Európai Bíróság, az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélkezési gyakorlata, és az Európa Tanács Velencei Bizottságának állásfoglalásai, dokumentumai kialakítottak. A Közlemény különös súllyal hívja fel az Európai Bíróság azon anyagi jogi értékű megállapítását, mely szerint az EU jogközösség is.

Ez a tartalom a Közlemény szerint a következő elvekből-elemekből áll: jogbiztonság, törvényesség, a végrehajtó hatalom önkényességének tilalma, független és pártatlan bíróságok, hatékony bírósági jogorvoslat, törvény előtti egyenlőség.

III. Szerződés módosítás – a *clausula rebus sic stantibus* elvének alkalmazhatósága

Az állam által jogszabályi úton történő szerződés módosítás vonatkozásában fontos feltétel, hogy a szerződések tartalmát az állam általában csak ugyanolyan feltételek fennállása esetén változtathatja meg alkotmányosan, mint amilyen feltételek fennállását a bírósági úton való szerződés módosítás is megköveteli. Erre pedig kizárólag a *clausula rebus sic stantibus* tételét alkalmazva kerülhet sor (32/1991. (VI. 6.) AB határozat¹⁰, X/01769/2013 AB határozat).

¹⁰ „A szerződési szabadság - amelyet az Alkotmánybíróság önálló alkotmányos jognak tekint - érvényesül abban az általános szabályban, amelyet a Ptk 200. § (1) bekezdése rögzít. Eszerint a

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 241. §-a alapján „a bíróság módosíthatja a szerződést, ha a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötést követően beállott körülmény folytán a szerződés valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti”. A **hatályos Ptk. 6:192. § (1) és (2) bekezdései alapján** „(1) Bármelyik fél a szerződés bírósági módosítását kérheti, ha a felek közötti tartós jogviszonyban a szerződés megkötését követően előállott körülmény következtében a szerződés változatlan feltételek melletti teljesítése lényeges jogi érdekét sértené, és

a) a körülmények megváltozásának lehetősége a szerződés megkötésének időpontjában nem volt előrelátható;

b) a körülmények megváltozását nem ő idézte elő; és

c) a körülmények változása nem tartozik rendes üzleti kockázata körébe.

(2) A bíróság a szerződést az általa meghatározott időponttól, legkorábban a szerződésmódosításra irányuló igény bíróság előtti érvényesítésének időpontjától kezdődően úgy módosíthatja, hogy a körülmények megváltozása miatt egyik fél lényeges jogi érdeke se sérüljön”.

Ennek megfelelően bírói úton történő szerződésmódosításra kizárólag abban az esetben kerülhet sor, amennyiben – *clausula rebus sic stantibus* elvének megfelelően – a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötést követően áll be olyan körülmény, amely valamely fél lényeges jogos érdekét sérti. Megjegyezzük, hogy a hatályos Ptk. ezen feltételrendszeren még szigorított is abban az értelemben, hogy feltétellel tette az előreláthatóság hiányát, a változás előidézésével kapcsolatos vétlenséget és az üzleti kockázat kizárását. Bírósági szerződésmódosítás kizárólag ezen feltételek teljesülése esetében lehetséges, mégpedig kizárólag a jövőre nézve.

A 32/1991. (VI. 6.) AB **határozat** alapján állami jogalkotás keretében kizárólag abban az esetben lehetséges a szerződések módosítása, amennyiben a bírósági szerződésmódosítás a szerződések módosítását kifejezetten megköveteli – kizárólagosan a jövőre vonatkozóan. A

szerződés tartalmát a felek szabadon állapítják meg, a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek. A felek szerződési akarata a szerződés megkötésekor nyilvánvalóan az, hogy a szerződéskötéskor fennálló külső feltételek mellett kívánják szerződési kötelezettségeiket teljesíteni, illetve a felek a szerződéskötéskor az esetleges későbbi változások ésszerűen előrelátható kockázatának viselésére vállalkoznak. [...] A körülmények lényeges megváltozása miatt tehát a szerződés lebonyolódása lényegesen eltérhet a szerződéskötéskor megfogalmazott céltól, így a szerződés eredeti feltételeiben már teljesíthetetlen, megvalósíthatatlan. Erre az esetre a *clausula rebus sic stantibus* tételét alkalmazva lehetősége van a bíróságoknak a szerződés módosítására, a Ptk 241. §-a alapján. Ilyenkor a bíróságnak az egyik fél szolgáltatásának az elnehezülésével szemben a másik fél szerződésbe vetett bizalmát kell mérlegelnie és ezeket egyeztetve a szerződési terheknek egy új, méltányos elosztását kell megoldania.”

határozat leszögezi továbbá, hogy az állami a beavatkozás kizárólag akkor lehetséges, amennyiben a szerződés vonatkozásában a felektől független, külső körülmények olyan lényegesen alakulnak át, hogy annak folytán alapvetően megváltoznak a jogviszony tartalmát kitevő jogok és kötelezettségek arányai, azaz a beavatkozás feltétele a jogviszony tartalmi elemei között fellelhető jogok és kötelezettségek kifejezetten a külső változás okán alapvetően megváltoznak. Megjegyezzük, hogy az állam által jogszabállyal történő szerződésmódosítás kizárólag ezen elveknek megfelelően rendelhető el alkotmányosan, minden ezen feltételeket megkerülő, vagy egyéb feltételekre hivatkozó jogalkotás ellenkezik az Alaptörvény rendelkezéseivel (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, illetve II. cikke).

A szerződésmódosítással kapcsolatos egyéb látszólagos, az Alaptörvényben található feltételek vonatkozásában megjegyezzük, hogy a **X/01769/2013 AB határozat** rendelkezései alapján nem vezethető le az Alaptörvényből alkotmányértelmezési hatáskörben az, hogy az erőfölénnyel visszaélés, illetve a fogyasztói jogok megsértésének bizonyos formája, mértéke, vagy bizonyos szerződéstípus, vagy annak valamely feltétele közvetlenül az Alaptörvény M) cikkének (2) bekezdésébe ütköző lehetne („*Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait*”).

A jogszabályi úton történő szerződésmódosítás vonatkozásában az **X/01769/2013 AB határozat** rögzítette, hogy az Alkotmánybíróság határozott álláspontja szerint a Ptk. rendelkezéseire történő hivatkozás nem jelenti azt, hogy a fent hivatkozott törvényi rendelkezések válnának alkotmányos mércévé a szerződésekbe való állami beavatkozás megítélésénél, hanem csak azt, hogy a jogbiztonság követelményei, a szerződéses szabadság, a megkötött szerződés teljesítésébe vetett bizalom akkor érvényesülnek, ha az egyedi szerződések bírói úton való módosítása feltételeitől a jogalkotó a szerződések tömegének módosításakor nem térhet el. **A magánjogi tartós jogviszonyok jogszabállyal történő alakítására ugyanis kizárólag a clausula rebus sic stantibus tételének alkalmazásával – kizárólag a jövőre vonatkozóan – kerülhet sor.** Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján fontos elv, hogy a törvényi úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, mindkét fél méltányos érdekeit figyelembe kell vennie, vagyis az ilyen szerződésmódosításnak is érdekegyensúlyra kell törekednie a megváltozott körülmények mellett.

Az állami úton történő szerződésmódosítás feltételei mellett továbbá az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján a törvényhozó feladata meghatározni és egyúttal felelőssége eldönteni, hogy melyek azok a területek, amelyeken a beavatkozás már jogalkotási követelmény. Azt pedig, hogy a beavatkozás feltételei alkotmányosan fennállnak-e, köteles bizonyítani is (X/01769/2013 AB határozat). Ugyanezen határozat rögzíti azon elvet is, miszerint a törvényi úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, mindegyik fél méltányos érdekeit figyelembe kell vennie, vagyis az ilyen

szerződésmódosításnak is érdekegyensúlyra kell törekednie a megváltozott körülmények mellett.

Az állam által jogszabályalkotással történő szerződésmódosítás alkotmányos feltétele ennek megfelelően, hogy a bírósági szerződésmódosításra vonatkozó követelmény fennálljon, továbbá a szerződések kizárólag a *clausula rebus sic stantibus* elvének megfelelően, a jövőre vonatkozóan végezhetőek el, a szerződésmódosítás fennálltának körülményeit a jogalkotónak bizonyítani kell, illetve a szerződésmódosításnak mindkét fél méltányos érdekeit figyelembe kell venni.

A fenti követelmények számbavétele vonatkozásában megjegyezzük, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata alapján egyetlen követelmény megsértése is alapot adhat az alaptörvény-ellenesség megállapítására, ennek megfelelően az egyes feltételek, körülmények vizsgálata a bíróság által támadott jogszabályi rendelkezések vonatkozásában a vonatkozó alkotmányos alapelvek figyelembevételével külön-külön indokolt.

IV. A bírósághoz fordulás joga

A természetes és jogi személyeket is egyaránt megilleti a bírósághoz fordulása joga. Ezt támasztja alá az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdése, melynek értelmében „*a törvény által létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak*”. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján pedig „*mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.*”

A tárgyalás tisztességességének követelménye révén biztosítani kell a jogalanyoknak a bíróság függetlenségének elvét, amelyet az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (94) 12. számú Ajánlása a bírák függetlenségéről, hatékonyságáról és szerepéről (a továbbiakban: Ajánlás) I/2/d) pontja is kifejt: „*Az ítékezés során a bírák függetlenek és biztosítani kell, hogy tevékenységüket akadályoztatástól mentesen és anélkül végezhessek, hogy bárhonnan érkező, bármely indokból, közvetlen vagy közvetett indíttatásból eredő, illetéktelen befolyástól [...] beavatkozástól kelljen tartaniuk.*” Továbbá „*a bírácoknak az eléjük terjesztett ügyekben teljesen szabadon, belső meggyőződésük és a tényállás saját maguk által történő értékelése szerint, részrehajlásmentesen, valamint a hatályos törvényi rendelkezéseknek megfelelően kell dönteniük.*”

A magyarországi szabályozásban is megtalálható szakasz (A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 3. § „*A bírák és az ülnökök függetlenek, a jogszabályok alapján meggyőződésüknek megfelelően döntenek, az ítélezési tevékenységükkel*

összefüggésben nem befolyásolhatók és nem utasíthatók.”) rendelkezése álláspontunk szerint csak a kiérlelt és jelenleg is érvényes eljárási szabályok (a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény) befolyástól mentes alkalmazása biztosíthatja. Ennek megfelelően az olyan szabályozás, amely az eljárási szabályokat felrúgja, illetve ellentmondásos, az általános szabályokkal nem tisztázott viszonyban lévő eljárási rendelkezéseket ír elő, kizárja a jogvita bíróság általi független, saját meggyőződésének megfelelő, érdemi elbírálását. Megjegyezzük, hogy a támadott jogszabályi rendelkezésekben megjelölt, a polgári eljárásjog több alapelvét is nyíltan sértő (így a szabad bizonyítás elvét is megsértő) eljárási rend álláspontunk szerint amellet, hogy – a következőkben kifejtettek szerint – nyilvánvalóan alaptörvény-ellenes, jogbizonytalanságot is teremt, amikor egyrészt nem tisztázza az általános eljárási szabályokkal való viszonyát, illetve olyan különleges eljárási rendet teremt, amely nyíltan sérti az Alaptörvény által is garantált eljárási alapelveket.

A Törvény egyoldalú szerződés módosításokról szóló szerződéses kikötésekkel kapcsolatos alábbi szabályai (4. §, 6. § és 11. §) a fent részletezettek szerint álláspontunk szerint több okból sem felelnek meg a bírósághoz fordulás jogának alkotmányos követelményének.

„4. § (1) Az egyoldalú szerződés módosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés - az egyedileg megtárgyalt feltétel kivételével -, tekintettel arra, hogy az nem felel meg:

a) az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének: annak tartalma a fogyasztó számára nem világos, nem érthető;

b) a tételes meghatározás elvének: az egyoldalú szerződés módosítás feltételei nem tételesen meghatározottak, vagyis az ok-lista hiányzik, vagy van ok-lista, de az csak példálózó jellegű felsorolást tartalmaz;

c) az objektivitás elvének: az egyoldalú módosítás feltételei nem objektív jellegűek, vagyis a fogyasztóval szerződő félnek módja van a feltétel bekövetkeztét előidézni, abban közrehatni, a módosításra okot adó változás mértékét befolyásolni;

d) a ténylegesség és arányosság elvének: az ok-listában meghatározott körülmények ténylegesen nem, vagy nem a körülmények változásának mértékében hatnak a kamatra, költségre illetve díjra;

e) az átláthatóság elvének: a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására;

f) a felmondhatóság elvének: a szerződés módosítás bekövetkezése esetére nem biztosítja a fogyasztó számára a felmondás jogát vagy

g) a szimmetria elvének: kizárja, hogy a fogyasztó javára bekövetkező feltételváltozás hatása a fogyasztó javára érvényesítésre kerüljön.

(2) Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a pénzügyi intézmény a 8. § (1) bekezdés szerinti határidőben nem kezdeményezte a polgári peres eljárás lefolytatását vagy a bíróság a keresetet elutasítja vagy a pert megszünteti.

(3) A (2) bekezdésben foglalt esetben a pénzügyi intézménynek a fogyasztóval külön törvény szerint meghatározott módon kell elszámolnia.

6. § Ha a pénzügyi intézmény a vizsgálat során azt állapítja meg, hogy az általa alkalmazott valamely ÁSZF tartalmaz olyan szerződéses kikötést, mely esetében a 4. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel vélelmezni kell a szerződéses kikötés tisztességtelenségét, de a pénzügyi intézmény álláspontja szerint a szerződéses kikötés tisztességes, a vélelem megdöntése iránt a 6. alcímbe foglalt szabályok szerint polgári peres eljárást indíthat.

11. § (1) A bíróság az eljárásban kizárólag azt vizsgálja, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés a 4. § (1) bekezdése szerint tisztességes-e.

(2) Ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés nem felel meg a 4. § (1) bekezdés szerinti bármelyik feltételnek, és ezért a szerződéses kikötés tisztességtelen, a keresetet elutasítja.

(3) Ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés megfelel a 4. § (1) bekezdés szerinti valamennyi feltételnek, megállapítja, hogy a szerződéses kikötés tisztességes és ezért érvényes.”

Az 59/1993. (XI.29.) AB határozat értelmében a bírósághoz való fordulás alapvető joga – mint a tisztességes eljárás egyik eleme - nemcsak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját is biztosítja a személyeknek. A bíróság feladata nem csak a beadványok véleményezése, hanem a felek eljárásba vitt jogai és kötelezségeinek elbírálása, valamint az is, hogy a felek lehetőséget kapjanak a bírósági döntés alapjául szolgáló tényállással és jogi kérdésekkel kapcsolatban nyilatkozataik megtételére. A határozat kimondja, hogy „az államra az a kötelezettség hárul, hogy – egyebek között – a polgári jogi jogok és kötelezettségek (a polgári jogainak tekintett jogviták) – elbírálására bírói utat biztosítson”.

A bírósághoz fordulás joga a kereset indításának formai jogosultsága mellett tartalmi követelményeket is magában foglal. Ennek megfelelően a bírósághoz fordulás jogát képezi, hogy polgári perben a bíróság a felek polgári jogait és kötelezségeit független, pártatlan, törvényes eljárás keretében bírálja el. A támadott rendelkezések azonban ezzel szemben sajnálatos módon az elbírálható jogokat egyrészt behatárolják, másrészt pedig jogbizonytalanságot teremtenek abban a tekintetben, hogy az alkalmazandó jogszabályok vonatkozásában a támadott rendelkezések alapján nem állapítható meg pontosan, hogy az esetlegesen vonatkozó egyéb polgári jogi szabályok alkalmazhatóak-e, vagy sem. Emellett a támadott jogszabályi rendelkezések belső ellentmondásban is szenvednek, amikor a felperes kötelezettségévé teszik konkrét tények, illetve körülmények bizonyítását, azonban akként, hogy a polgári eljárásjog alapelveit (többek között a szabad

bizonyítás elve, a perek ésszerű időn belül történő befejezéséhez fűződő érdek) teljesen figyelmen kívül hagyva gyakorlatilag a peres eljárást indítandó felpereseket elzárják attól, hogy a törvényben foglalt kötelezettségeinek eleget tehessenek. Megjegyezzük, hogy ez már önmagában sérti a jogállamiság alkotmányos elvét.

Megjegyezzük emellett, hogy a támadott törvény céljában kimondja, hogy a bíróságok csak a per tárgyává tett kikötések egészének tisztességtelenségéről dönthetnek, amely tovább szűkíti a mérlegelési jogkört, a **részleges érvénytelenség megállapításának lehetőségét kizárja és ezzel a jogkövető, illetve jogkereső személyek előző bekezdésben megjelölt, az Alaptörvényben egyértelműen kimondott alapjogait (Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése) sérti meg.**

A fent megjelölt alkotmányos aggályok figyelembevételével, illetve a polgári perrendtartás római jogban gyökerező elveinek tekintetbe vételével álláspontunk szerint a támadott jogszabály nemcsak a bírósághoz fordulás jogának alaptörvényi követelményét sérti meg, de nyíltan sérti a jogállamiság és ennek megfelelően a jogbiztonság követelményét is. Ennek oka, hogy a támadott törvényi rendelkezések alaptörvény-konformitása esetén gyakorlatilag semmilyen alkotmányos, vagy egyéb korlát nem állna fenn a jövőben olyan hasonló jogszabályi rendelkezések meghozatalára, amelyek egy-egy meghatározott érdek érvényesítését olyan alapvető jogok, illetve alapelvek teljes figyelmen kívül hagyásával, illetve megsértésével eszközölnék ki, amelyek már a római jogban is részét képezték a kötelező rendtartásoknak és ezt követően fokozatosan szilárdultak meg a tényleges jogállamiságot valló államok jogrendszeiben.

V. A hatalmi ágak megosztása és a bírói függetlenség

A Törvény 7. § (2) bekezdése szerint „*a perben alperes a Magyar Állam, képviseletére a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 3:405. § (2) bekezdését kell alkalmazni.*” A 42/2005. (XI. 14.) AB határozat kimondja, hogy „*az államhatalmi ágak elválasztása az alkotmánybíróági gyakorlatban a magyar államszervezet egyik legfontosabb szervezeti és működési alapelve. Ezt bizonyítják az egyes állami szervek (hatalmi ágak) feladatát és hatáskörét leíró alkotmányi rendelkezések, az állami szervek egymáshoz való viszonyát érintő szabályok (szervezeti és eljárási garanciák), illetve az Alkotmányba foglalt összeférhetetlenségi rendelkezések [...] Az államhatalmi ágak elválasztása a demokratikus jogállamban az állam legjelentősebb funkcióinak szervezeti, hatásköri és működési elkülönülését jelenti. A hatalmi ágak közötti közjogi viszony egyrészt jelenti, hogy az egyik hatalmi ág nem vonhatja el a másik jogosítványát, másrészt azt is, hogy a demokratikus jogállamban nincs korlátlan és korlátozhatatlan hatalom, az egyes hatalmi ágak hatalmi ellensúlyt képeznek a többi hatalmi ággal szemben, ennek érdekében bizonyos hatalmi ágak szükségképpen korlátozzák más hatalmi ágak jogosítványait. Az elv lényeges elemeinek*

rendeltetése a hatalomkoncentráció, a korlátlan, önkényes állami hatalomgyakorlás megelőzése, a hatalmi központok kölcsönös korlátozása, egyensúlyozása és szabályozott együttműködése”.

A Törvény 4. § (1) bekezdése – egyedileg megtárgyalt feltételek kivételével – megdönthető vélelmet állít fel a Törvény hatálya alá tartozó egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződések részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, illetőleg díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötések tisztességtelenségére vonatkozóan. A pénzügyi intézményeknek kizárólag a Törvényben szabályozott eljárási cselekmények és határidők szerint lefolytatott perben kapnak lehetőséget a vélelem megdöntésére. A Törvény e perek vonatkozásában létrehozott egy olyan különleges eljárást, amely előírja a felek személyét, továbbá a kereset és a polgári bíróság által meghozható határozat tartalmát, s amelyre a Pp. szabályait csak a Törvényben foglalt eltérésekkel lehet alkalmazni.

A Törvényben szabályozott per az Alaptörvény 25. Cikk (2) bekezdés a) pontja szerinti magánjogi jogvitának minősül. A polgári peres eljárás során a keresetindítás célja, hogy az alanyi joga vonatkozásában megsértett, vagy veszélyeztetett fél közjogi eszközök útján magánjogi védelemben részesüljön. Következésképpen a felperesnek a keresetet főszabály szerint olyan alperessel szemben kell megindítania, aki megsértette, vagy veszélyezteteti alanyi jogát, mivel jogvédelme csakis így – az érdemi döntésnek az anyagi jogviszonyban álló másik félre kiható hatálya révén – valósulhat meg. Az érdemi döntéssel megvédett jog alapja olyan jogilag szabályozott és meghatározott személyek közötti szerkezetileg egységes jogviszony, amely magánjogi jellegét annak megszűnéséig megőrzi, hiába érintkezhet közjogi elemekkel. A polgári perben tehát a jog alapjául szolgáló polgári jogviszony alanyával szemben történhet eredményes jogérvényesítés. A polgári per egy olyan jogvédelmi eszköz, mely meghatározott jogképes személyek meghatározott jogviszonyából eredő magánjogi jogvitáit dönti el, s amelyben az önrendelkezési jog kifejeződik a bíróság előtti jogérvényesítés szabad elhatározásában is.

Az 1/1994. (I. 7.) AB határozat értelmében „*az önrendelkezési jog fontos tartalmi eleme – egyebek között – az egyén joga arra, hogy az igény állapotába került alanyi jogait a különböző állami szervek, így a bíróság előtt is érvényesítse. Az önrendelkezési jog azonban, mint az általános cselekvési szabadsághoz való jog, a jogérvényesítéstől való tartózkodás, a nem cselekvés jogát is magában foglalja. Mivel ez a jog az egyén autonómiájának védelmére szolgál, általában mindenkinek szabadságában áll eldönteni, hogy jogai és törvényes érdekei védelmére nyitva álló és alkotmányosan biztosított hatósági igényérvényesítési utat igénybe veszi-e vagy attól tartózkodik.*”

Meghatározott esetekben azonban – az egyéni és kollektív jogvédelem szükségességére tekintettel – indokoltá válik az állami beavatkozás, következésképpen az önrendelkezés joga

nem korlátozhatatlan jog, s jogszabályban a magánjogaiban is védeni kívánt jogalany jogainak érvényesítésére más személy is felhatalmazható. A szabályozás célja azonban mindezekben az esetekben is kizárólag a védendő jogalanyokra kiterjedő hatályú érdemi döntés meghozatala lehet.

A Törvény 7. § (2) bekezdése alapján a perben a Magyar Állam jelenik meg alperesként. A Ptk. 3:405 § alapján az állam a polgári jogviszonyokban jogi személyként vesz részt. Az állam jogi személyisége azonban kizárólag azokra a jogviszonyokra terjedhet ki, amelyből eredő jogok és kötelezettségek az államot jogosítják és kötelezik.

A perbeli jogképességnek a polgári jogi jogképesség nem minden esetben előfeltétele. Jelen esetben az eljáró bíróságnak az állam perképességét a Törvény értelmében el kell ismernie, az nem vizsgálható. Felhívjuk azonban a figyelmet arra, hogy az állam perképessége önmagában nem keletkeztet polgári anyagi jogot, illetve nem változtat azon a tényen, hogy a felperes a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 28. § (1) bekezdése, illetve a Ptk. 3:405. §. alapján a perben anyagi jogát olyan alperessel szemben kénytelen megvédeni, amely a kötelelem alapját képező jogviszonyban nem minősül polgári jogi jogalany, így a kölcsönszerződésekben foglalt szolgáltatások teljesítésére és követelésére nem jogosított és nem is köteles. Továbbá, a Törvény egyáltalán nem szabályozza, hogy az állam perbeli jogállásával mely jogalanyok csoportjának jogait kívánja alakítani, valamint hogy az állam által megvédett, vagy elvesztett jogok más jogalanyok jogait és kötelezettségeit milyen módon és mértékben érintik. **Következésképpen, a peres felek között még közvetve sem létezik olyan polgári jogviszony, amelynek védelme érdekében a felperesnek az alperessel szemben a pert meg kellett indítania.** Szintén nem derül ki a Törvényből az sem, hogy az ítélet hatálya mely meghatározott személyekre, illetőleg a személyek mely meghatározott csoportjára terjed ki. A szerződéses kötelelemnek nem a pénzügyi intézmény az egyedüli alanya, azonban az érdemi döntésnek a kötelemet alakító, a perben nem álló fogyasztókra is kiterjedő hatálya nem állapítható meg a Törvény rendelkezéseinek szélsőségesen kiterjesztett értelmezésével sem.

Az állam olyan absztrakt jogalany, amely a Ptk. 3:405. §-ában foglaltak kivételével jogszabályban meghatározott szervezetek útján alkotmányos keretek között léphet közjogi vagy magánjogi jogviszonyokba. Az **56/1991. (XI. 8.) AB határozat** kifejti, hogy *„a jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki a tevékenységüket”*

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy meg kell különböztetni az állam polgári jogviszonyokat is érintő közérdekvédelmi funkciójából fakadó jogosítványaitól azt a jogát, amelyet a polgári jogi kötelelem közvetlen alanyaként gyakorolhat. Az állam harmadik személyek magánjogi jogviszonyára kiható intézkedéseket és jognyilatkozatokat kizárólag jogszabályi

felhatalmazással törvény által megjelölt és a feladatkörnek megfelelően kiválasztott szervezet útján tehet. A Törvény csak az állam törvényes képviseléről gondoskodott a 7. § (2) bekezdésében: „*a perben alperes a Magyar Állam, képviselére a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 3:405. § (2) bekezdését kell alkalmazni.*” A törvényes képviselő kijelölése azonban kizárólag a képviselő perbeli jognyilatkozatainak és cselekményeinek a személyi hatályát érinti, az állam közhatalmi feladatát ellátó és az ehhez kapcsolódó jogokkal rendelkező szerv törvényes felhatalmazásának és eljárásának hiányát nem pótolja.

Az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdése kimondja, hogy „a magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik”. A fentiekre való tekintettel az igazságszolgáltatás feladatát végző bíróságok előtti eljárásban a külső polgári jogviszonyban egységesen fellépő – és nem egy meghatározott közfeladatot teljesítő – állam szerepvállalása alkotmányellenes, ebből kifolyólag **a Törvény 7. § (1)-(2) bekezdése véleményünk szerint súlyosan sérti az Alaptörvény C) cikk (1) bekezdésében foglalt hatalommegosztás alkotmányos elvét, továbbá**, mivel a „a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének a kiszámíthatóságát is” (75/1995. (XII. 21.) AB határozat) –, **a jogállamiságból fakadó jogbiztonság Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt alkotmányos elvét is.**

Az Alkotmánybíróság több alkalommal is hangsúlyozta, hogy a bírói hatalmi ág kitüntetett helyet foglal el az államszervezetben, és az is következetes álláspontja, hogy a bírói függetlenségből eredő „*minden külső befolyástól független bírói ítékezés feltétel nélküli követelmény, és lényegében abszolút alkotmányos védelem alatt áll.*” (53/1991. (X. 31.) AB határozat, ABH 1991, 266, 267., 38/1993. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1993, 256, 261., 17/1994. (III. 29.) AB határozat, ABH 1994, 84, 86., 45/1994. (X. 21.) AB határozat, ABH 1994, 2534, 356., 627/B/1993. AB határozat, ABH 1997, 767, 769., 13/2002. (III. 20.) AB határozat, ABH 2002, 85, 96.)

A 19/1999. (VI. 25.) AB határozat alapján „a bírónak mindenkitől – más bírótól is – függetlennek kell lennie, függetlenségét garanciáknak kell biztosítani minden befolyásolás ellen, származzék akár a külső hatalmi jogkör gyakorlásától, akár a bírósági szervezeten belülről. Az Alkotmánybíróság állandó és következetes álláspontja, hogy az Alkotmány 50. §-ának (3) bekezdése alapján a minden külső befolyásolástól független bírói ítékezés feltétel nélküli követelmény, és lényegében abszolút alkotmányos védelem alatt áll. A bírói függetlenség egyedi aspektusában tehát a bíró szervezeti és státusbeli szabadságának garanciáját jelenti, annak érdekében, hogy az egyedi ügyekben a jogviták eldöntése és a jogsérelmek orvoslása tárgyában hozott kötelező erejű és végrehajtható döntését mindenféle befolyásolástól mentesen, a törvények, illetve általában a jogszabályok alapján, belső meggyőződése szerint hozza meg.”

A 19/2009. (II. 25.) AB határozat által hivatkozott és megerősített 39/1997. (VII. 1.) AB határozat egyértelműen leszögezi a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata

körében, hogy a közigazgatási határozatok törvényességének bírói ellenőrzése alkotmányosan nem korlátozódhat a formális jogszerűség vizsgálatára. A közigazgatási perben a bíróság nincs a közigazgatási határozatban megállapított tényálláshoz kötve, és a jogszerűség szempontjából felülbíráhatja a közigazgatási szerv mérlegelését is. Ebből a szempontból azon jogszabály, amely kifejezetten kizárja a jogkérdésen túlmenő bírói felülvizsgálatot, vagy amely annak a közigazgatási mérlegeléssel szemben olyan kevés teret hagy, hogy az ügy megfelelő alkotmányos garanciák közötti érdemi „elbírálásáról” nem lehet beszélni, egyértelműen alaptörvény-ellenes.

A Törvény 4. § (1) bekezdését (*"Az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélelmezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés"*) a 11. § (1) bekezdéssel (*"A bíróság az eljárásban kizárólag azt vizsgálja, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés a 4. § (1) bekezdése szerint tisztességes-e."*) együtt kell alkalmazni. Ez a szabály azt jelenti, hogy vélelem megdöntésére irányuló eljárásban kizárólag a kikötés tisztességességének a 4. § (1) bekezdésben meghatározott kritériumoknak való megfelelését lehet vizsgálni, illetve vitatni.

A fentiek következtében a Törvény kizárja minden más jogszabályi rendelkezés figyelembe vételét és alkalmazását, így többek között a szerződésben előírt kamat egyoldalú módosításának feltételeiről szóló 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet (amely a lakáscélú kamatok ügyfél számára kedvezőtlen változtatásának szerződésbe foglalandó okait taxatív felsorolta), illetve a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény szabályok alkalmazását, illetve az arra való hivatkozást. Ez az értelmezés nincs összhangban a PJE-ben – ugyan az árfolyamrés kapcsán, de a kérdés általános voltára tekintettel – általános érvennyel az indokolás III.1. pontjában kifejtett követelménnyel, és az Európai Unió Bírósága C-26/13 sz. ügyben hozott ítéletének alapjául szolgáló 93/13/EGK irányelv azon előírásával, amelyet az akkori Ptk. a 209. § (2) bekezdésében át is vett: *„Egy szerződéses feltétel tisztességtelenségének megítélésekor a szerződés megkötésére vezető minden körülményt figyelembe kell venni.”* A 4. § (1) bekezdésben felsorolt hét kritérium egyértelműen kizárja a körülmények figyelembevételének mindenre kiterjedő voltát, amely a tisztességes eljárás és a bírói függetlenség elvének alapvető érvényesülését szükségtelenül korlátozza. Álláspontunk szerint a jogalkotó a Törvény e rendelkezésével átlépte alkotmányos hatáskörét és indokolatlanul beavatkozott az igazságszolgáltatás működésébe, holott a jogvitában résztvevő személyek közös érdeke, hogy se a törvényhozás, se a végrehajtó hatalom ne avatkozzon be a jogvitáikba.

Megítélésünk szerint a jogbiztonság azt is magában foglalja, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazó a jogot a maga egészében, azaz rendszerként kezelje. A jog egyfajta rendszer, ezért beszélünk „jogrendszeréről”, amelyet az egyes jogszabályok a maguk összességében, együtt hatva, egymással összefüggésben alkotnak. A jogalkotó nem tekinthet el attól, hogy adott jogszabály megalkotása milyen már meglévő és a címzettek által követett, de legalábbis követni

rendelt jogrendszeri környezetben történik, és attól, hogy az új jogszabály szerves illeszkedjen a már meglévő jogrendszer rendszertani alapvonalaihoz, alapvető elveihez és kereteihez. Ez a biztosítéka annak, hogy az új jogszabály meghozatala után is megmarad a jogrendszer rendszerjellege, azaz az új nem veri szét a jogrendszer meglévő – és amíg az AB az ellenkezőjét: az alkotmányellenességet esetről esetre, jogszabályról jogszabályra vonatkozóan ki nem mondja – alkotmányosnak minősülő kereteit. Ez az új jogszabály alapján meginduló jogalkalmazási folyamat alkotmányosságának alapfeltétele. Ennek megfelelően a jogalkalmazó sem tekinthet el attól, hogy a jogvita eldöntésénél a releváns jogszabályokat a maguk összességében, együtt hatva, egymással összefüggésben alkalmazza. **A jog alkalmazása ugyanis ugyanúgy rendszer-jellegű, mint a jogalkotás: a jogalkalmazó, így a bíró is nem egyetlen jogszabályt alkalmaz, hanem bírói függetlensége tudatában (Alaptörvény 26. cikk (1) bek.) maga határozza meg az ügy eldöntése szempontjából releváns jogszabályokat.** Kiválasztja tehát a jogrendszer részét képező azon jogszabályi rendelkezéseket, amelyek szakmai és morális megítélése, meggyőződése szerint szükségesek döntése meghozatalához, és alkalmazza azokat egymással összefüggésben, egymással együtt hatva. A bíró tehát nem egyetlen jogszabályt alkalmaz, hanem a jogalkalmazás a magyar jogrendszer, és adott esetben a nemzetközi, vagy az európai jogból eredő további jogszabályok komplex alkalmazását jelenti.

Megállapítható, hogy a Törvény egymással szorosan összefüggő 4. § (1) bek.-ének a 11. § (1) bek.-ével együttes vizsgálata egyértelművé teszi, hogy a jogalkotó ki kívánja zárni a jogalkalmazás köréből a magyar jogrendszernek úgyszólván az egészét. Lex specialis-ként, és egyfajta „enkklavéként” elrendeli, hogy a Törvény alapján indult perekben kizárólag a vélelemnek a felsorolt kritériumoknak való megfelelését lehet vizsgálni. Mindezek alapján a bírónak tehát két értelmezési lehetősége van. Az egyik értelmezési lehetőség alapján elvileg figyelmen kívül kellene hagynia azokat a hatályos, valamint a már nem hatályos, de a szerződéskötéskor még hatályos jogszabályokat, amelyek betartása a pénzüintézetek számára jogszabály előírta kötelezettség volt, egyben magatartásuknak jogkövetőként történő minősítését megalapozza. A másik értelmezési lehetőség ennek az ellenkezője. **A 9/1992(I.30.) AB határozat** szerint a jog egészének, és egyes részterületeinek kiszámíthatósága, előre láthatósága tehát alkotmányossági követelmény. A jogrendszert alkalmazó bíró ezt a követelményt nem hagyhatja figyelmen kívül, ezért a jogvita eldöntésénél: a Törvény alkalmazása során a jogrendszert a maga egészében kell alkalmaznia. A Törvény 11. § (1) bek.-ének egyetlen alkotmányos értelmezése tehát az, hogy a jogvita tárgya, vagyis az eldöntendő kérdés a pénzüintézeti ÁSZF-eknek a hét kritériumnak való megfelelése, azonban ez nem az alkalmazandó jogszabályok körét határozza meg: alkotmányosan ezt a jogalkotó nem is teheti. Abban az esetben ugyanis, ha ezzel ellentétesen értelmeznénk a 11. § (1) bek.-ét: vagyis úgy, hogy a jogvita eldöntése során kizárólag a Törvény 4. § (1) bek.-ét lehet a vélelem megdöntése kérdésében alkalmazni, kétségtelenül alkotmányellenes értelmezést tennénk magunkévá. Ezt egyetlen magyar bíró sem teheti meg.

Véleményünk szerint azzal, hogy a jogalkotó kétségtelenül kísérletet tett a kétféle értelmezés nyitva hagyására, kétszeresen is súlyosan alkotmányellenes helyzet kialakulását idézte elő. Egyrészt maga a kétféle értelmezési lehetőség önmagában véve is olyan fokú jogbizonytalanságot teremt, amely a jogbiztonság súlyos sérelmével jár. A „világos, érthető és megfelelően értelmezhető”, összességében tehát egyértelmű normatartalom a jogbiztonságból következő alkotmányos követelmény (11/1992(III.5.) AB határozat). Másrészt a bírói függetlenség (Alaptörvény 26. § (1) bek.) is sérül, hiszen a jogrendszer egészét, más jogszabályok alkalmazását kizáró értelmezés esetében a bíró el van zárva attól, hogy a megítélése szerint releváns jogszabályok mindegyikére alapozza ítéletét. Ez mechanikus - a bírót robotnak tekintő - jogalkalmazást: annyit jelent, hogy a Törvény már előre „megírta” a bíró ítéletét, azt neki csak „alá kell írnia”.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a magyar jogrendszernek a maga egészében való alkalmazása a bírónak alkotmányos kötelezettsége (Alaptörvény 25. § (1) bek., 26. § (1) bek.). A bírák törvény alá rendeltségében az is benne foglaltatik, hogy a bírák „csak” a törvénynek vannak alárendelve, de hozzá kell tenni: az alkotmányos törvényeknek feltétlenül. A jogalkalmazást végző bíró tehát eldöntheti ugyan, hogy mely jogszabályokat alkalmazza döntése meghozatalánál, azonban ezt el is kell döntenie, más szóval döntését indokolnia kell. Az indokolási kötelezettség azt jelenti, hogy a bíró akkor jár el, akkor bíraskodik alkotmányosan, ha eldönti, hogy a Törvénynek engedelmeskedve kizárja a magyar jogrendszernek egyéb, a Törvény által hatályukban nem érintett, és tárgyi és személyi hatályukat tekintve releváns – és a Törvénytől eltérő, korábbi – szabályait (ilyenek mindenekelőtt és különösen: a régi és az új Ptk, a Hpt. korábbi és hatályos (legutóbb 2013. decemberében módosított, és a pénzügyi intézetek által végre is hajtott, szerződéses kikötéseikbe át is emelt) rendelkezései, valamint a 275/2010 (XII.15.) Korm. rendelet, végül az európai uniós jog releváns irányelvei), vagy pedig választ a Törvény és a neki tartalmilag ellentmondó fenti egyéb releváns jogszabályok alkalmazása között. Az indokolás kulcskérdése az, hogy a Törvény polgári jogilag tisztességtelennek, azaz jogszabályba ütközőnek, így semmisnek minősít – hatályon kívül helyezés nélkül – az említett jogszabályokban található releváns rendelkezéseket. Maga a Törvény tartalmaz korábbi törvényekkel – és a Korm. rendelettel – ellentétes rendelkezést. Azonos jogforrási hierarchiai szinten álló jogszabályok ütközése azonban az AB állandó gyakorlat szerint önmagában véve nem alkotmányossági probléma: az ellentmondást a jogalkalmazónak kell feloldania, vagy ha ez nem lehetséges, a jogalkotó közbe lépésére van szükség. A jogállamiság elvéből önmagában véve nem következik, hogy ilyen ellentét kezelése ezért az AB-re tartozna. A 35/1991 (VI.20.) AB határozat hangsúlyozza: „A törvényhozás valamely ... hibáját általában jogalkalmazói jogszabály értelmezéssel kell feloldani, mert a jogalkalmazás hivatott eldönteni, hogy a konkrét jogviszonyokban az ellentétet ... hordozó rendelkezések közül melyik törvényhely alkalmazásával kell eljárni.”

Az Alkotmánybíróság korábbi döntéseiben a jogállamiság értelmezése kapcsán kifejtette, hogy az Alkotmány az anyagi igazság érvényesülésére éppúgy nem biztosít (nem biztosíthat) alanyi

jogot, mint ahogy arra sem, hogy egyetlen bírósági ítélet se legyen törvényt sértő. Ezek a jogállam céljai és feladatai, amelyek megvalósulása érdekében megfelelő – elsősorban eljárási garanciákat nyújtó – intézményeket kell létrehozni, és az érintett alanyi jogokat garantálni. Az Alkotmány tehát az anyagi igazság érvényre juttatásához szükséges és az esetek többségében alkalmas eljárásra ad jogot (4/1998. (III. 1.) AB határozat).

Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság saját gyakorlata alapján olyan szabályok, amelyek önkényesen, ésszerű indok nélkül kötik a bíróságot az egyedi ügyek megítélhetősége tekintetében, akadályozzák a bíróságot, hogy a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket érdemben és teljeskörűen elbírálhassák, illetve alkalmazásuk az igazságszolgáltatás tekintélyét sértik, ellentétesek a jogállamiság elvével.

Az Alaptörvény ugyan nem garantálja, hogy a bírói eljárás eredménye minden esetben helyes lesz, viszont azt garantálja, hogy ne szülessen olyan törvényi szabály, amely ezt eleve kizárja. Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján az anyagi igazság érvényre juttatását ellehetetlenítő szabályozás éppúgy sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését és így a jogállamiság elvét, mint az eljárási garanciák hiánya. Álláspontunk szerint a támadott jogszabály azon rendelkezései, amelyek egyrészt behatárolják a bíróság jogértelmezési függetlenségét a nevezett okokból kifolyólag egyértelműen alaptörvény-ellenes rendelkezésnek minősülnek.

E körben jegyeznénk meg, hogy az árfolyamrés Törvény általi semmissé nyilvánítása (3. § (1) „A fogyasztói kölcsönszerződésben – az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel kivételével – semmis az a kikötés, amely szerint a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.”) alapját az a – PJE-ben is megjelenő – semmivel alá nem támasztott feltételezés képezi, hogy a különmemű árfolyamok alkalmazása nem szolgáltatás. Ezzel szemben felhívjuk a figyelmet azon közgazdasági tényre, mely alapján a deviza-adásvétel kapcsán – mind az eladáskor, mind a vételkor – a banknak megfelelő forrással kell rendelkeznie, valamint ennek meglétét a jegybank felé igazolnia is kell. A PJE által tisztességtelennek, a Törvény által semmisnek nyilvánított árfolyamrés-kikötés mögött tehát nem egyszerű átszámítás, hanem valós devizamozgás van, amely értelemszerűen az ügylet lebonyolítása időpontjában fennálló árfolyam-feltételek mellett folyik, s a bank és a fogyasztó (tehát mindkét fél) számára is valós pénzügyi, azaz költség-kihatása van. Az árfolyamrés alkalmazása a jogalkotó és a felügyelet számára is ismert volt, ezt támasztja alá, hogy a teljes hiteldíj mutató számítására vonatkozó jogszabályi előírások (324/2004. (XII.6.) Korm. rendelet, 83/2010.(III.25.) Korm. rendelet) rendelkeztek arról, hogy a THM számításánál figyelembe kell venni a törlesztő részletek kiszámításánál alkalmazott eltérő devizaárfolyamokat.

VI. Tisztességes eljáráshoz való jog és a fegyverek egyenlőségének elve

Magyarország Alaptörvényének Szabadság és Felelősség fejezete XXVIII. cikk (1) bekezdése alapján *„mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el”*. Ennek megfelelően mindenkinek joga van ahhoz, hogy valamely perben (1) törvény által felállított, (2) független és (3) pártatlan bíróság, (4) tisztességes és nyilvános tárgyaláson bírálja el. Megjegyzendő, hogy az Alaptörvény e rendelkezések tekintetében kifejezetten tartalmazza a „tisztességes” kifejezést (a korábbi szövegben az „igazságos” kitétel szerepelt).

A vonatkozó szakirodalmi álláspont, illetve a Magyarország által is ratifikált nemzetközi dokumentumok az Alaptörvényben meghatározott tisztességes eljáráshoz való jog alá sorolják azokat a garanciákat, amelyeknek az a rendeltetése, hogy a jogok (és ezen belül az alapjogok) érvényesítése olyan eljárásban történjék, amely biztosítékot jelent a törvényes és elfogulatlan döntésre.¹¹ Ennek megfelelően a tisztességes eljáráshoz való jog hatóköre viszonylag széles és fő célját tekintve a jogok érvényre juttatását igyekszik biztosítani az eljárás teljes időtartama alatt.

A tisztességes eljárás elemei közé tipikusan a törvény előtti egyenlőség, a védelemhez való jog, a visszaható hatály tilalma és a jogorvoslathoz való jog tartozik. A tisztességes eljárás alapvető szabályai az Alaptörvényben, valamint a polgári perrendtartás és a büntetőeljárás törvény szabályai között találhatóak alapvető szintű rendelkezések formájában. A tisztességes eljárás szabályozásának kialakításához azonban a jogszabályi meghatározásokon túlmenően a jogirodalom és többek között az alkotmánybírói értelmezés is hozzájárult a különböző tisztességes eljáráshoz tartozó fogalmak és elemek bővítésével és alakításával.

Ennek megfelelően a tisztességes eljárás alapvetése vonatkozásában megjegyezzük, hogy az Alkotmánybíróság egyértelműen megállapította, miszerint a tisztességes eljáráson belül a bírósághoz fordulás jogának egyik fő feladata az anyagi igazság érvényre juttatása. Az Alaptörvény a bírósági eljáráshoz jogot biztosít, viszont nem garantálja azt, hogy annak végeredménye minden esetben helyes lesz. Ahhoz, hogy a végeredmény helyes legyen, az Alaptörvény további eljárási garanciát biztosít: alkotmányos jogot a jogorvoslathoz **(9/1992. (I.30) AB hat.)**¹². A tisztességes eljáráshoz való jog egyik legfontosabb tartalma a megfelelő eljárási garancia biztosítása.

¹¹ Rácz Attila: *Alapvető jogok és köteleességek*. Budapest, 1998, Államigazgatási Főiskola, 39. o.

¹² *„Az Alkotmány az anyagi igazság érvényesülésére éppúgy nem biztosít (nem biztosíthat) alanyi jogot, mint ahogy arra sem, hogy egyetlen bírósági ítélet se legyen törvényt sértő. Ezek a jogállam céljai és feladatai, amelyek megvalósulása érdekében megfelelő – elsősorban eljárási garanciákat nyújtó –*

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában fellelhető, hogy a tisztességes eljárás megvalósulásához szükséges elemeket nem lehet egyérteelműen, elvont módon felsorolni, mert sok esetben az eljárás egésze ad választ arra, hogy azoknak a követelményeknek megfelelnek-e vagy sem.¹³ Ennek megfelelően az Alaptörvényben meghatározott tisztességes eljárás vonatkozásában már most megjegyezzük, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján olyan jogok esetében – így a tisztességes eljáráshoz való jog esetében is – amelyek vonatkozásában a jog eleve mérlegelés eredményeképpen jön létre, nem alkalmazható az Alaptörvényben újonnan meghatározott (és a korábbi Alkotmánybírósági gyakorlat során kialakított) szükségességi, arányossági teszt (6/1998. (III. 11.) AB határozat), ennek megfelelően az ilyen jogok korlátozására alkotmányos lehetőség nem áll fenn.

Az 1989. évi Alkotmány 57. § (1) bekezdése igazodik a nemzetközi mintákhoz, amelyben kifejti a tisztességes eljáráshoz való jog alapvető tartalmát („A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”). Ezen nemzetközi minták alapjául a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya (PPJE) 14. cikk 1. pontja, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) által gyakran alkalmazott 6. cikk 1. pontja szolgál. (PPJE 14. cikk 1. pont: „A bíróság előtt mindenki egyenlő. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”, továbbá EJEE 6. cikk 1. pont: „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően.”) Az Európai Unió Alapvető Jogok Kartájának 47. cikke a két egyezményrel egybe hangzóan mondja ki a tisztességes eljárás követelményét, ami az EU Bírósága előtti eljárást tesz lehetővé: „Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja.”

intézményeket kell létrehoznia, és az érintett alanyi jogokat garantálnia. Az Alkotmány tehát az anyagi igazság érvényre juttatásához szükséges és az esetek többségében alkalmas eljárásra ad jogot. Az Alkotmány a bírósági eljáráshoz biztosít alanyi jogot, s nem azt garantálja, hogy annak eredménye minden esetben helyes lesz.” (9/1992. (I.30.) AB hat. ABH 1992. 59., 65.)

¹³ Bán Tamás: Jogorvoslati lehetőségek a magyar polgári és más kapcsolódó eljárásban. Acta Humana, 1994. 15-16. 48. o.

A bíróság a jogforrások tartalmának gyakori alkalmazása folytán kialakított gyakorlatát figyelembe véve, továbbá az Alaptörvényben megjelenített alapelvek megegyező voltát tekintve egyenes párhuzam vonható a nemzetközi joggyakorlat és az Alaptörvényben foglalt alapelvek alkalmazási irányelve között. A fentiekből következik, hogy ennek az alapjognak a nemzetközi egyezményekben való ilyen mértékű szerepe további komoly eljárás-indítási lehetőséget jelent mind a strasbourgi, mind a luxemburgi EU Bíróság előtt.

Felhívjuk a figyelmet továbbá arra, hogy **a tisztességes eljárás alapjoga nem egyszerűen a tárgyalással kapcsolatban megfogalmazott alapjog, hanem annál tágabb. A tisztesség eljárás nem egyszerűen az eljáró bíróság és a tárgyalás egyik vonása, hanem olyan garanciális tartalmú, alapjogi szintű alkotmányossági követelmény: „[...] olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni.” (6/1998 (III.11.) AB határozat).**

Az érdemi elbírálás lehetővé tétele a tisztességes eljárás alapjogának kardinális tartalmi követelménye. Adott esetben az **AB (37/2008 (IV.8.) AB határozat)** a jogszabály által egy közigazgatási szervnek biztosított rendkívül széles mérlegelési jogból arra a következtetésre jutott, hogy annak bírósági felülvizsgálata számára semmiféle jogszerűségi mérce nem áll rendelkezésre. A bíróság a döntés felülvizsgálata során csak akkor tudja a tisztességes eljárás alapjogából következő - érdemi elbírálást tartalmazó döntést magában foglaló – feladatát ellátni, ha a jogszabály konkrétan meghatározza azokat a szempontokat, amelyeket a döntést hozó szerv köteles figyelembe venni. Ellenkező esetben a bírósági felülvizsgálat – érdemi döntés híján – kiüresedik, ezzel pedig sérelmet szenved a tisztességes eljáráshoz való jog. Az AB tehát a megfelelő garanciák hiányát, és ennek megfelelően mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg.

Adott körülmények között a jogvesztő határidő előírása a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére vezethet. Önmagában véve jogvesztő határidő előírása a jogrendszerben ismert és nem ritkán alkalmazott megoldás. Ugyanakkor a tisztességes eljárás alapjogának kétségtelen korlátozását jelenti a jogvesztés előírása, amely adott esetben alkotmányellenes korlátozásnak bizonyulhat. A **3/2006 (II.8) AB határozat** szerint az ilyen korlátozásra is alkalmazni kell az alapjog-korlátozási tesztet: ez az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján kifejezetten rögzített alkotmányossági követelmény, most már nem csupán az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján kialakított alkotmányossági kritérium.

Az Alkotmánybíróság által értelmezett tisztességes eljárás vonatkozásában fontos megjegyezni, hogy az irányadó alkotmánybírósági gyakorlat **alapján (19/2009. (II. 25.) AB határozat, 6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95.) a tisztességes eljárás, vagy „fair trial” olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és valamennyi körülményeinek együttes mérlegelésével, figyelembevételével lehet csupán megítélni, annak vizsgálata során nem**

elegendő csupán a vonatkozó eljárási szabályok mérlegelése. Ennek megfelelően a vizsgálandó eljárás akár az eljárásra vonatkozó összes részletszabály betartása esetén is minősülhet „méltánytalannak”, vagy „igazságtalannak”, avagy „nem tisztességesnek”. Több alkotmánybíróági döntés rámutatott ugyanis, hogy az eljárás tisztessége olyan minőség, amely az eljárás egészének, azaz az eljárással kapcsolatos valamennyi vonatkozó szabály és körülmény együttes figyelembevételével ítéltető meg.

A 19/2009. (II. 25.) AB határozat ebben a körben tett megállapítása szerint adott esetben alkotmányossági problémát jelenthet bírósági eljárás során, amennyiben az eljárás lefolytatását meghatározó konkrét rendelkezések az érintetteket elzárják az érdemi, a tisztességes eljárás követelményeinek megfelelő bizonyítás lehetőségétől.

E körben megjegyezzük, hogy a Törvény 10. § (3) bekezdése értelmében a bizonyítékok benyújtásának keretei korlátozottak, mivel „*bizonyítás felvételének csak olyan bizonyítékokra vonatkozóan van helye, amelyek a tárgyaláson rendelkezésre állnak, és amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy a keresetlevélben előadottakat vagy az alperes védekezését igazolják.*”. Felhívjuk továbbá a figyelmet arra, hogy a 8. § (1) bekezdés szerinti, a tisztességtelenségi vélelem megdöntésével kapcsolatos kereset benyújtására nyújtott határidő irreálisan rövid („*A pénzügyi intézmény 6. § szerinti polgári peres eljárást megindító keresetlevelének, ha a per tárgyát képező ÁSZF kikötést a) deviza alapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés esetén alkalmazták, az e törvény hatálybalépésétől számított harminc napon belül, b) forint alapú hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés esetén alkalmazták, az e törvény hatálybalépését követő kilencvenedik és százhuszadik nap között kell a bírósághoz beérkeznie, a határidő jogvesztő.*”). Mindebből következik, hogy a bizonyítékok teljes körben való előterjesztése lehetetlen. Az alperes a tárgyaláson is válasziratot nyújthat be, felperesnek erre nyomban kellene – annak ismerete nélkül – reagálnia a Törvény 10.§ (4) bekezdése („*A tárgyalást egy alkalommal és csak akkor lehet elhalasztani - legfeljebb hét napra, ha ez a felek által felajánlott bizonyítás lefolytatása érdekében szükséges.*”) alapján, amely a válaszadás jogától való megfosztást kodifikálja, egyúttal különösen súlyos alapjogsérelemhez vezet. Megjegyezzük továbbá, hogy az elévülés nyugvásának kérdése a Törvény 1. § (7) bekezdése értelmében külön törvényre van utalva, amely a felperes részére nyitva álló határidőben még nem született meg. Következésképpen, a felperes el van zárva annak lehetőségétől, hogy meghatározza követelését, minthogy nem tisztázható: mely követelései évültek el és melyek nem, amely ismételten a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét jelenti.

A tisztességes eljáráshoz való jog vonatkozásában kialakult Alkotmánybíróági gyakorlat alapján a tisztességes eljáráshoz való jog immanens részét képezi többek között a fél-egyenlőség, vagy más néven fegyver-egyenlőség elve, amelyre vonatkozó jogszabályi rendelkezések és egyéb megállapítások közvetlenül is alkalmazandóak (IV/02868/2012. AB határozat).

A 15/2002. (III. 29.) AB határozat a fentiekkel egyezően – az Európai Emberi Jogi Bíróság (a továbbiakban EJEB) gyakorlatával kapcsolatos vizsgálat eredményére hivatkozással – állapítja meg, miszerint a tisztességes eljárásnak – az EJEB következetes gyakorlatából is kitűnően – elismert eleme a fegyverek egyenlősége, amelynek polgári perekben is érvényesülnie kell.

Az EJEB értelmezésében a fegyverek egyenlősége „tisztességes” egyensúlyt kíván meg a felek között. Ennek megfelelően mindegyik félnek megfelelő lehetőséget kell kapnia arra, hogy ügyében olyan feltételek között járjanak el, amelyek nem hozzák őt az ellenfelével szemben hátrányos helyzetbe. Az Alkotmánybíróság egyetértően hivatkozott **166/2011 (XII.20.) AB határozatában** az EJEB egyik ítéletére, amely hangsúlyozza: *„a fegyverek egyenlőségének elve az eljárás lefolyására vonatkozó elvárások betartását követeli meg avégett, hogy biztosítsa az eljárás méltányosságát”. A testület – az ügyészségnek a törvény által kijelölttől eltérő bíróság előtt vádemeléssel kapcsolatos jogát vizsgálva - leszögezte, hogy „a fegyverek egyenlőségéből az következik: a vád és a védelem közel azonos lehetőségekkel rendelkezzen az eljárásban, ezért a vád számára biztosított többlet-jogosítvány sérti a fegyverek egyenlőségének elvét. (...) az eljáró bíróság ügyészség általi kiválasztása alkalmas a hatékony védelemhez való jog (...) megnehezítésére, esetleg ellehetetlenítésére is.”*

A 15/2002 (III. 29.) AB határozat rendelkezése szerint jogainak érvényesítése érdekében a bíróság előtt mindenki egyenlő eséllyel rendelkezik. Ebből pedig többek között következik, hogy peres eljárás során minden, a per tárgyát érintő releváns iratot (a határozat megalapozásához szükséges banktitkot tartalmazó irat az adott körülmények között nem vitásan ilyen) a peres felek mindegyike ugyanolyan mélységben és teljességben, továbbá azonos módon ismerhesse meg. Ez biztosítja a jogvitában álló peres felek között a „fegyverek egyenlőségét”, ezáltal a tisztességes eljárás alkotmányi értelemben vett minőségét. Az eljárásban szereplő adatok és dokumentumok teljes megismerése és – megfelelő biztosítékok közötti – birtoklása szintén egyértelműen a „fegyverek egyenlősége” közé tartozó, mindenképpen biztosítandó jogok közé sorolandó (**6/1998. (III. 11.) AB határozat**).

A tisztességes eljárásnak az egyezmény- és alkotmányszövegekben nem nevesített, de általánosan és nem vitatottan elismert eleme a „fegyverek egyenlősége”, amely a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. A fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összevethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen. A fegyverek egyenlőségének egyik feltétele (és a nemzetközi szervek esetjogában is leginkább kimunkált területe) a felek mindegyikének személyes jelenléte az eljárási cselekmények során, illetve egyes eljárási szereplők (például szakértők) megtartása semleges pozícióban. A másik feltétel, hogy az ügyben releváns adatokat a vád, illetve a terhelt és a védő ugyanolyan teljességben és mélységben ismerhessék meg. Itt érintkezik a fair trial

elve a védelemhez való jog hatékonyságának és a védelemre való felkészülés kellő idejének és eszközeinek követelményével. Az előzőekben idéztük az Alkotmánybíróságnak az EJEB értelmezésére vonatkozó hivatkozását ezeknek a védelem jogát szolgáló eszközöknek tág köréről. Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az eljárásban szereplő adatok és dokumentumok teljes megismerése és — megfelelő biztosítékok között — birtokolása is ezek közé a "mindenképpen biztosítandó" jogok közé sorolható. A dokumentumok megismerése; a belőlük készíthető jegyzetek szabad "birtokolása"; a dokumentumok "birtoklása" a tárgyalás alatt, vagy máskor is, de csak a bíróság épületében, azonban nem elégíti ki a védelemhez való jogot, ha egyszermind a fegyverek egyenlősége nem érvényesül. Nem egyenlő a vád és a védelem helyzete, ha az ügyész az államtitkokat képező dokumentumokat az eljárás alatt a bíróságon kívül is szabadon birtokában tarthatja és használhatja (lásd a Be. 114. § (5) bekezdését), — míg a terhelt és a védő ebben korlátozva van.

A bizonyítási teher megfordítása is súlyos alkotmányossági aggályokat kelt. A peres eljárás egyik alapelve, hogy aki valamit állít, az köteles állítását bizonyítani. Jelen esetben azonban éppen a Törvény által alperesként megjelölt Magyar Állam állítja azt, hogy az általa megalkotott Törvény értelmében egy szerződéses kikötés tisztességtelen (7. § (2) „*A perben alperes a Magyar Állam, képviseletére a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 3:405. § (2) bekezdését kell alkalmazni*”). A tisztességes eljárás alapvető jogára, és a bírói függetlenség alkotmányos elvére tekintettel az alperesnek kellene állítását bizonyítani, továbbá lehetőséget kellene biztosítani a bíró számára arra, hogy kötelezze alperest állítása bizonyítására. A Törvény 6. §-a nem csupán a tisztességtelenség vélelmét tartalmazza, hanem egyidejűleg a hitelintézetre rója a bizonyítás terhét is, mivel a tisztességtelenséget törvényben állító alperessel szemben őt kötelezi a vélelem megdöntésére.

Mínthogy a felperes nem állíthat semmit a Törvény általános rendelkezésére való általános utaláson kívül, az alperes konkrét esetben – pusztán a Törvény általános rendelkezése folytán, de a konkrét esetre nézve – semmivel sem igazolt állításának bizonyítása a tisztességes eljárás alapvető jogára tekintette egyértelműen alperest kellene, hogy terhelje. Fokozottan igaz ez jelen esetben, mivel a felperest terhelő bizonyítási kötelezettség törvény általi előírására a bizonyítási kötelezettség által érintett szerződések létrejöttét követően, tehát visszaható hatállyal kerül sor. A bizonyítási teher megfordítása álláspontunk szerint egyoldalúan súlyos bizonyítási szükséghelyzetbe hozza felperest, miközben a jogvitára valójában okot adó, tisztességtelenséget állító alperesre nem ró semmiféle bizonyítási kötelezettséget.

A bizonyítás teher megfordításához a Törvény általános vélelme nem elegendő jogalap, mivel a konkrét per egyedi ügyet, egyedi jogvitát képez. A Törvény gyakorlatilag tehát statáriális eljárást kodifikál úgy, hogy az Alaptörvény 54. cikkében említett különleges jogrend bevezetésének feltételei, ezzel az alapvető jogok korlátozásának feltételei nem állnak fenn. A fentiek vonatkozásában megállapítható, hogy a Törvény 6. §-a két okból is

alkotmányellenes, mivel a bizonyítási teher megfordítása sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, és a bírói függetlenség alkotmányos követelményét is.

Felhívjuk a figyelmet továbbá arra, hogy a Törvény 8. § (7) bekezdése („Az elsőfokú peres eljárás illetéke 1 500 000 forint.”), 13. § (2) bekezdése („Az ítélet elleni fellebbezés illetéke 2 500 000 forint.”) és a 15. § (2) bekezdése („Az ítélet elleni felülvizsgálat illetéke 3 500 000 forint.”) az Itv. 42. § (1) bekezdés a) pontja, a 46. § (1) bekezdése és az 50. § (1) bekezdése szerinti illeték-maximumok lerovását írja elő.

Ezzel az egyébként fizetendő illeték összege sokszorosának a megfizetésére kötelezik a törvényi vélelem megdöntésére kötelezett pénzügyi intézményeket. Ráadásképpen ezt az összeget a Törvény 8. § (1) bekezdés a) és b) pontjaira figyelemmel kétszer fizettetik be a felperessel, mivel függetlenül attól, hogy a deviza alapú és a forint dokumentációja – az árfolyamkockázatra való utalás kivételével – szó szerint megegyezik, a pénzügyi intézményeknek két pert kell indítaniuk.

Az Alkotmánybíróság a fentiek mellett egyértelműen megállapította, hogy adott esetben az eljárási garanciák hiánya egyértelműen sérti nem csak a tisztességes eljáráshoz való jog alapelvét, de a jogállamiság követelményét is (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés, 4/1998. (III. 1.) AB határozat).

Ennek megfelelően megjegyezzük, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog alapelvének konkrét tartalmát képező jogosítványok nem minden esetben nevesíthetők, azonban a tisztességes eljáráshoz való jog vonatkozásában egyetlen esetben sem lehet eltekinteni a megfelelő eljárási garanciák biztosításától, illetve a felek eljárás során biztosítandó egyenlőségétől.

Álláspontunk szerint a támadott eljárási rendelkezések, így általában a szabályozott eljárás, illetve konkrétan az egyes eljárási feltételek (pl. a kézbesítés, vagy az iratok megismerhetőségének szabályai) az általános polgári eljárás szabályaitól teljesen különböző, sok esetben betarthatatlan, vagy jelentős és meg nem indokolt többletköltségekkel és nehézségekkel járó, törvényes garanciák nélküli szabályokat tartalmaznak, melyek álláspontunk szerint több helyen is összeegyeztethetetlenek a tisztességes eljárás alkotmányos alapelvével. Egy új polgári peres eljárási rend Törvény általi kialakítása sérti a független igazságszolgáltatás alkotmányos követelményét, ha az új szabályozás már kialakult jogviták elbírálására vonatkozik. Az Alaptörvény XXVIII) cikk (1) bekezdéséből, az EU Alapjogi Chartájának 47. cikkéből, valamint az EJEE 6. cikkéből is levezethető ugyanis, hogy egy bíróság törvény által felállított mivoltának feltétele, hogy az adott bíróság hatásköri, illetékességi és egyéb eljárásjogi szabályait a jogvita kialakulása előtt megalkotott jogszabályok tartalmazzák. Ebben a körben megjegyezzük, hogy álláspontunk szerint a jogalkotó egyrésztől semmilyen, a korlátozással arányos indokot nem hozott fel a

támadott jogszabály által tartalmazott eljárásjogi szabályok bevezetése körében, amely teljesen nyilvánvalóan egyoldalúan, kizárólag az egyik fél vonatkozásában tartalmaz hátrányos rendelkezéseket. Ennek megfelelően **határozott álláspontunk szerint a támadott jogszabály alábbi eljárási rendelkezései egyértelműen beleütköznek mind a tisztességes eljáráshoz való jog alkotmányos alapelvébe, mind a jogállamiság alapelvébe.** Ezen elvek megsértése okán a támadott eljárási szabályok alaptörvény-ellenessége a Tisztelt Alkotmánybíróság mérlegelése alapján megállapítható.

A Törvény 7. § (5 bekezdése szerint „a perben az idézés és a többi bírósági irat kézbesítését bírósági alkalmazott végzi. A bírósági alkalmazott a kézbesítést munkanapon 8 és 18 óra között végzi. A felek kötelesek biztosítani, hogy ebben az időszakban az átvételre jogosult személy részére az idézés és a többi bírósági irat kézbesíthető legyen. A bírósági kézbesítő a kézbesítésről feljegyzést készít, melynek minden esetben tartalmaznia kell a bíróság nevét, a bírósági irat kézbesítésének időpontját (év, hónap, nap, óra, perc pontossággal), a bírósági ügy számát és a bírósági alkalmazott aláírását. Ha a kézbesítés eredményes, a feljegyzésnek tartalmaznia kell az átvevő aláírását is. Ha a kézbesítést az átvevő megtagadta, a feljegyzésnek tartalmaznia kell ennek tényét is. Ha a kézbesítés első alkalommal azért eredménytelen, mert azt az átvételre jogosult személy nem vette át, a feljegyzésnek tartalmaznia kell ennek tényét is. Ha az átvételre jogosult személy az idézést és a többi bírósági iratot nem vette át, a bírósági kézbesítőnek a kézbesítést az első kézbesítéstől számított legalább egy óra elteltével ismételten meg kell kísérelnie, az első kézbesítés szabályainak alkalmazásával. Ha az átvételre jogosult a kézbesítést megtagadta, a kézbesítés napján kézbesítettnek kell tekinteni az idézést és a többi bírósági iratot. Ha az átvételre jogosult az iratot nem veszi át, a kézbesítés második megkísérlését követő napon kézbesítettnek kell tekinteni az idézést és a többi bírósági iratot. A kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelem előterjesztésének nincs helye.”

„7. § (7) A perben nincs helye

- a) beavatkozásnak,
- d) szünetelésnek,
- e) a Pp. 104/A. § (1) bekezdése alkalmazásának,
- f) a Pp. 121/A. § (1)-(3) bekezdése alkalmazásának,
- g) bírósági meghagyás kibocsátásának,
- h) hiánypótlásnak.”

„8. § (1) A pénzügyi intézmény 6. § szerinti polgári peres eljárást megindító keresetlevelének, ha a per tárgyát képező ÁSZF kikötést

a) deviza alapú (devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett) hitel- vagy kölcsönszerződés, pénzügyi lízingszerződés esetén alkalmazták, az e törvény hatálybalépésétől számított harminc napon belül kell a bírósághoz beérkeznie, a határidő jogvesztő.

(3) A pénzügyi intézménynek - a (3a) bekezdésben foglalt eltéréssel - egy keresetlevélben kell kérnie az általa alkalmazott valamennyi ÁSZF 4. § (1) bekezdése szerinti szerződéses kikötései érvényességének megállapítását. A keresetlevélben azt az időszakot is meg kell jelölni, amely alatt a pénzügyi intézmény a szerződéses kikötést alkalmazta.

„9. § (3) A bíróság a keresetet harminc napon belül bírálja el.”

„10. § (1) A tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy a keresetlevélnek az alperes részére való kézbesítése a tárgyalás napját legalább három nappal megelőzze.

(2) A tárgyalást legkésőbb a keresetlevélnek a bírósághoz érkezésétől számított nyolcadik napra kell kitűzni.

(3) Bizonyítás felvételének csak olyan bizonyítékokra vonatkozóan van helye, amelyek a tárgyaláson rendelkezésre állnak, és amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy a keresetlevélben előadottakat vagy az alperes védekezését igazolják. Bizonyítás felvételének helye van a felek által nyomban felajánlott bizonyítékokra is.

(4) A tárgyalást egy alkalommal és csak akkor lehet elhalasztani - legfeljebb hét napra -, ha ez a felek által felajánlott bizonyítás lefolytatása érdekében szükséges.

(5) Ha a fél vagy képviselője a tárgyalási határnapot hibáján kívül mulasztja el és ezért igazolási kérelemmel él, kérelmét legkésőbb az elmulasztott határnapot követő első munkanapon terjesztheti elő. Az igazolási kérelmet elutasító végzés ellen az igazolási kérelem előterjesztője három napon belül élhet fellebbezéssel. A fellebbezést a bíróság egy munkanapon belül - a fellebbező fél ellenfele észrevételeinek beszerzése nélkül - terjeszti fel a másodfokú bírósághoz. A másodfokú bíróság a fellebbezést a felterjesztéstől számított három napon belül bírálja el.

(6) 23 A bíróságnak a 8. § (1) bekezdés b) és c) pontja szerinti esetben a keresetlevél beérkezésétől számított 30 napon belül kell megvizsgálnia a keresetlevelet és döntenie a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításáról, vagy a tárgyalás kitűzéséről. Ha a bíróság a keresetlevelet nem utasítja el idézés kibocsátása nélkül, a 9. § (3) bekezdése szerinti határidőt a tárgyalás kitűzésétől kell számítani.”

„12. § (2) Az elsőfokú határozatot - kivéve, ha annak kihirdetését a bíróság elhalasztotta - annak meghozatalától számított legkésőbb nyolc napon belül kell írásba foglalni, és az írásba foglalást követő három napon belül kézbesíteni kell. Ha az ítélet kihirdetését a bíróság elhalasztotta, a kihirdetéskor jelen lévő feleknek a bíróság az írásba foglalt ítéletet nyomban kézbesíti, és ezt a jegyzőkönyvben is feltünteti, a meg nem jelent feleknek pedig három napon belül kézbesíti.”

„13. § (1) A fellebbezés határideje a határozat közlésétől számított nyolc nap.

(3) Ha a fellebbezés nem felel meg a Pp. rendelkezéseinek vagy elmulasztották az eljárási illeték megfizetésére vonatkozó kötelezettség teljesítését, a bíróság a fellebbezést - hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve - elutasítja. Ha elutasításra nincs ok és a fellebbezési határidő

valamennyi féllel szemben lejárt, illetve ha a fellebbezést valamennyi fél hiánytalanul benyújtotta, az elsőfokú bíróság azt a per összes irataival együtt legkésőbb három napon belül felterjeszti a másodfokú bírósághoz.

(4) A bíróság a fellebbezést a (3) bekezdés szerinti felterjesztéstől számított harminc napon belül bírálja el.

(5) A tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy a fellebbezésnek az ellenfél részére való kézbesítése a tárgyalás napját legalább három nappal megelőzze. A bíróság az ítélet elleni fellebbezést tárgyaláson bírálja el.

(6) A bíróság a tárgyalást legkésőbb az iratoknak a másodfokú bírósághoz érkezésétől számított tizenötödik napra tűzi ki.

(7) A fellebbezési ellenkérelmet legkésőbb a tárgyaláson kell a másodfokú bíróságnál előterjeszteni. A tárgyalás egy alkalommal - legfeljebb hét napra - halasztható el."

„14. § (1) A másodfokú eljárást befejező határozatot - kivéve, ha annak kihirdetését a bíróság elhalasztotta - annak meghozatalától számított legkésőbb nyolc napon belül kell írásba foglalni. A másodfokú eljárást befejező határozatot a másodfokú bíróság három napon belül kézbesíti a feleknek. A másodfokú bíróság akkor küldi vissza az iratokat az elsőfokú bíróságnak, ha az ítélet ellen nem terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet. Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte, a másodfokú eljárás befejezése után az iratokat a másodfokú bíróság legkésőbb az írásba foglalást követő három napon belül megküldi az elsőfokú bíróságnak."

„15. § (1) A felülvizsgálati kérelmet a másodfokú határozatot hozó bíróságnál a határozat közlésétől számított nyolc napon belül kell benyújtani vagy ajánlott küldeményként postára adni kettővel több példányban, mint ahány fél a perben érdekelve van.

(4) A Kúria a felülvizsgálati eljárást a (3) bekezdés szerinti felterjesztéstől számított 30 napon belül folytatja le.

(5) A Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve ha a Kúria a felülvizsgálati kérelemnek tárgyaláson való elbírálását tartja szükségesnek. A Kúria - ha a felülvizsgálati kérelemnek tárgyaláson való elbírálását tartja szükségesnek - a tárgyalást legkésőbb az iratoknak a Kúriához érkezésétől számított nyolcadik napra tűzi ki. A tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy a felülvizsgálati kérelemnek az ellenfél részére való kézbesítése a tárgyalás napját legalább három nappal megelőzze.

(6) A felülvizsgálati eljárást befejező határozatot - kivéve, ha annak kihirdetését a Kúria elhalasztotta - annak meghozatalától számított legkésőbb nyolc napon belül kell írásba foglalni, és azt a Kúria három napon belül kézbesíti a feleknek. Ha a Kúria az első- vagy másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, az írásba foglalást követő három napon belül megküldi az iratokat a bíróságnak. Ha a Kúria az ítélet kihirdetését elhalasztotta, a már írásba foglalt ítéletét a jelenlévő feleknek nyomban kézbesíti és ezt a jegyzőkönyvben is feltünteti."

A Törvény 9. § (3) bekezdése, 10. § (2) és (4) bekezdése alapján a tárgyalást legkésőbb a keresetlevélnek a bírósághoz érkezésétől számított nyolcadik napra kell kitűzni, amely egy alkalommal hét napra halasztható el, míg az elsőfokú bíróságnak a keresetet harminc napon belül kell elbírálnia. E rövid határidőkből kitűnik, hogy a bizonyítási eljárás során gyakorlatilag csak okiratok szolgáltatására van lehetőség, mivel a Pp. 166. § (1) bekezdésében felsorolt további bizonyítási eszközökre („*Bizonyítási eszközök különösen a tanúvallomások, a szakértői vélemények, a szemlék, az okiratok és egyéb tárgyi bizonyítékok.*”) vonatkozó bizonyítás elrendelése a fenti határidők betartását veszélyezteti, illetve lehetetlenné teszi. E rendelkezések különösen érintik a szakértői véleményt, mely vonatkozásában kijelenthetjük, hogy a felperesnek nincs lehetősége arra, hogy a vélelem megdöntésének alapjául szolgáló tények fennállását szakvélemény útján bizonyítsa.

A Törvényben foglalt eljárási határidők nem a bizonyítási eszközök bizonyító erejét korlátozzák, hanem a Törvényben meghatározott bizonyítandó tény alátámasztására alkalmas bizonyítási eszközök szolgáltatásának lehetőségét zárják ki. A Törvény indokolása kiemeli, hogy a különleges eljárásra vonatkozó rendelkezések célja, hogy a jogviták gyors elbírálása. A vélelem alapján bizonyításra kötelezett személy bizonyítás vonatkozásában fennálló lehetőségei azonban csak akkor korlátozhatóak, ha a bizonyítandó tény megítéléséhez ezek a korlátozott eszközök elegendőek. Ellenkező esetben a bíróság nem tudja elvégezni a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglalt, változatlanul irányadó kötelezettségét, mely alapján „*a bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el.*”

Felhívjuk a figyelmet továbbá arra, hogy a vélelem a Törvény 1. § (1) és 4. § (1) bekezdéséből következően a pénzügyi intézmény által 10 évig alkalmazott fogyasztói kölcsönszerződések egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötéseire vonatkozóan áll fenn. A Törvény 8. § (3) bekezdése alapján azonban a pénzügyi intézménynek egy keresetlevélben kell kérnie az általa alkalmazott valamennyi 4. § (1) bekezdése szerinti szerződéses kikötései érvényességének megállapítását. A különböző időszakokra vonatkozó különböző szerződéses konstrukciókhoz kapcsolódó keresetekben az egyes szerződésekhez kapcsolódó feltételekre vonatkozó kérelmek valóságos keresethalmazatot képeznek, mivel egy-egy kikötés, illetőleg a meghatározott szempontok szerint csoportosítható kikötések elbírálása önmagában is lehetséges. A Törvény 4. § (1) bekezdésében megfogalmazott vélelem értelmében a felperesnek a 4. § (1) bekezdés a)-tól g) pontjáig előírt hét elv szerint kell a kérelmet alátámasztania, amelyeket a bíróságnak valamennyi kikötésnél egyenként vizsgálnia kell. Következésképpen sok esetben előfordulhat, hogy a pénzügyi intézmények több ezer oldalas peranyagot szolgáltatnak, azonban a bíróságnak a Törvény 10. § (2) és (4) bekezdése alapján a periratok terjedelmétől függetlenül 8 nap áll rendelkezésére, hogy a tárgyalásra felkészüljön, amelyet csupán egy alkalommal halaszthat el, valamint a Törvény 9. § (3) bekezdése alapján döntését 30 napon belül kell meghoznia. **A fentiek a bíróságnak a döntés**

helyességét megerősítő meggyőződését jelentősen gyengíthetik, ezáltal megállapítható, hogy a bíróság nem tudja megfelelően elvégezni ítélkezési feladatát.

Megjegyezzük továbbá a tisztességes eljáráshoz való jog körében, hogy a fenti rendelkezések szerint a tisztességes eljárás olyan kategória, amely ugyan egyedi mérlegelés útján állapítható meg, azonban ezen feltétel következtében esetében nem alkalmazható az egyéb alapjogok vonatkozásában alkalmazott szükségességi-arányossági teszt. A **15/2002. (III. 29.) AB határozat** a szükségességi-arányossági teszt és tisztességes eljárás vonatkozásában akként fogalmaz, hogy az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint valamely alapjog lényeges tartalmát az a korlátozás sérti, amely – valamely más alapvető jog, vagy alkotmányos cél érdekében – nem elkerülhetetlenül szükséges, továbbá ha szükséges is, a korlátozás által okozott jogsérelem az elérni kívánt célhoz képest aránytalan. A tisztességes eljáráshoz való jog esetében azonban nincsen olyan „elkerülhetetlen szükségesség”, amely a tisztességes tárgyaláshoz való jogát korlátozhatná, mivel a tisztességes eljárás, ezen belül a „fegyverek egyenlősége”, illetve alkotóelemeinek összessége a jelen esetben az alapvető jog lényeges tartalma. Ennek megfelelően a támadott törvényi rendelkezések által tartalmazott és az indítvány által részletesen elemzett speciális, megszorító eljárási szabályok vonatkozásában az alaptörvénybe-ütközés vizsgálata ugyan mérlegeléssel történik, azonban esetükben a szükségességi-arányossági teszt nem alkalmazható. Határozott álláspontunk szerint az eljárási szabályok vizsgálata során figyelemmel kell lenni az alkotmánybíróság ebben a körben kialakított saját gyakorlatára, de nem lehet figyelmen kívül hagyni a polgári perrendtartás kikerült jogelveit sem, mivel azok nyilvánvalóan – hosszú fejlődés eredményeképpen – jelenleg a tisztességes eljárás tartalmi megjelenítése vonatkozásában példa értékkel, alapvető jelentőséggel bírnak. Ennek megfelelően a vonatkozó Alkotmánybírósági gyakorlat is figyelembe veszi és külön is értékeli, elismeri a jelenleg is fennálló eljárásjogi rendszert, illetve annak alapelveit, amikor leszögezi: *„az eljárásjogi rendszer megbontása mindig nagy kockázattal jár”* (9/1992. (I. 30.) AB határozat).

Álláspontunk szerint a Tisztelt Alkotmánybíróságnak értékelnie kell a támadott eljárási szabályok alaptörvény-ellenességének vizsgálata során, hogy a rendelkezések mindkét fél érdekeit egyenlő eséllyel biztosítják-e, a felek rendelkezésére álló jogosítványok egyforma lehetőséget adnak-e a feleknek perbeli jogaik és kötelezettségeik elbírálása vonatkozásában, illetve hogy az eljárási szabályok nem tartalmaznak-e bármilyen méltánytalanságot, vagy igazságtalanságot, akármelyik fél vonatkozásában, valamint rendelkeznek-e szabályok az Alaptörvény rendelkezéseinek megfelelő eljárási garanciákkal. Megjegyezzük, hogy ezen feltételek közül akár egy feltétel megsértése is megalapozza a jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét a tisztességes eljáráshoz való jog követelményébe ütközés okán.

VII. Közjogi érvénytelenség

A közjogi érvénytelenség vonatkozásában fontos megjegyezni, hogy az a jogállamiság és a jogbiztonság elvéből fakadó eljárási garanciaként a jogalkotással kapcsolatos eljárási szabályok garanciáját képezi. Az Alkotmánybíróság számos esetben értékelte a közjogi érvénytelenséggel kapcsolatos rendelkezéseket.

A PJE számára, amely gyakorlatilag jogalkotást valósít meg, az európai uniós jognak a PJE által felhívott rendelkezései nem szolgáltatnak hivatkozási alapot. Az állam felelősségét alapozza meg azon kötelezettségek elmulasztása, amelyeket a C-26/13 sz. ítélet által hivatkozott irányelvek határoznak meg (ld. Franchovich- ügy: C-6/90 és C-9/90 sz. ügy). Az Alaptörvény E) cikke meghatározza az uniós tagságunkból eredő kötelezettségek kereteit, amely azonban a tagállamot terhelik, és semmi esetben sem a jogalkalmazó szervet, jelen esetben a Kúriát. A PJE tehát sérti az Alaptörvény E) cikkét is, így ez alapján is alkotmányellenes, mivel ez a cikk kifejezetten „az Alaptörvényből eredő egyes hatáskörök”-ről szól. A Kúriának azonban Alaptörvény alapján az E) cikk alapján sincs jogalkotási hatásköre.

Ezen a ponton megkerülhetetlenné válik a PJE jogforrástani értékelése, különös tekintettel az alkotmányossági aggályokra.

A jogegységi határozat funkciója az, hogy biztosítsa a bíróságok jogalkalmazásának egységét [Alaptörvény 25. cikk (3) bek.], amely határozat a bíróságokra kötelező. **E határozatokat az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv) 37. §-a jogszabályként kezeli: felülvizsgálatára az Alkotmánybíróság számára hatáskört biztosít és a jogegységi határozatokkal kapcsolatos indítványokra a jogszabályokra vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni. Az eljárás rendeltetése ezesetben is a határozat tartalma és az Alaptörvény közötti összhang, vagyis a határozat alkotmányosságának biztosítása.**

Az alkotmányosság alapkérdése az, hogy a jogegységi határozat a jogalkalmazás körében maradjon, azaz jogszabály-értelmezést végezzen. Amint ezt már a **12/2001 (V.14.) AB határozat** megfogalmazta, az intézménynek alkotmányos szerepkörén belül kell maradnia, ebből nem léphet ki, a bíróság nem válhat jogalkotóvá.

Ezt az álláspontot fenntartotta és konkrét esetekre alkalmazva megerősítette számos további AB határozat [**42/2004 (XI.9.) AB határozat**, majd elvi éllel a **42/2005 (XI.14.) AB határozat**]. Utóbbi elvi éllel foglalt állást

- egyfelől abban a vonatkozásban, hogy az alkotmányossági vizsgálat funkciója és célja a jogegységi határozattal megállapított normatartalom vizsgálata;
- a határozat másfelől rögzítette, hogy milyen kritériumokkal összevetve marad alkotmányos funkciójának keretei között a jogegységi határozat.

A **42/2005 (XI.14.) AB határozat** két alkotmányossági kritériumot határozott meg, nevezetesen a hatalommegosztás (hatalmi ágak elválasztásának) jogállamiságból már korábbi gyakorlatában levezetett elvét (IV. 3.1.pont), valamint a jogértelmezés kereteinek szigorú betartását (V.3.pont).

E két szempontra figyelemmel a jogegységi határozat nem valósíthat meg jogértelmezés címén jogalkotást, azaz nem módosíthatja és nem egészítheti ki az értelmezett jogszabályt, vagyis nem alkothat új szabályt.

A PJE fogyasztói szerződések szerződéses kikötéseinek tisztességtelenségéről tartalmaz állásfoglalást, vagyis a régi Ptk. 209. §-209/D §-ait (mint a releváns, szóba jöhető szerződésekre alkalmazandó jogszabályi rendelkezéseket), valamint implicite a Hpt. vonatkozó, fentebb bemutatott (jelen vélemény II. 3.2.1. pontja) szabályait értelmezi.

A PJE a teljes jogszabályi háttérrel figyelmen kívül hagyva túlmegy a többször szigorított Hpt-előírásokon, valamint a 275/2010(XII.15.) Korm. rendelet előírásain. A Hpt 2009.08.01-jétől hatályos szövege – amint arra rámutattunk - ok-okozati összefüggésben álló feltételek meghatározását írta elő azzal, hogy ennek bizonyítása a pénzügyi intézményt terheli. 2010.01.01.-től pedig már az okok-körülmények tételes felsorolást tette kötelezővé a Hpt, amelyhez járult a 275/2010 (XII.15.) Korm. rendelet, amely a lakáscélú kamatok ügyfél számára kedvezőtlen változtatásának szerződésbe inkorporálandó okait taxatív felsorolta. A régi Ptk 209-209/D. §-ainak értelmezésénél tehát nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy fogyasztói kölcsönszerződések bizonyos kikötéseinek tartalmát jogszabály határozza meg. Ennek a régi Ptk., a Hpt. és a 275/2010 (XII.15.) Korm. rendelet együttes értelmezésével meghatározott tartalomnak az értelmezés fogalmi körét jelentősen meghaladó kiegészítést fogalmazza meg a PJE, amikor hét új konjunktív kritériumot fogalmaz meg az egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatos kikötés tisztességtelenségére vonatkozóan [átvéve a 2/2012 (XII.10.) PK vélemény kritériumait].

A jogegységi határozat rangjára , a bíróságokat kötelező jogforrási szintjére emelt kritériumok összességükben olyan új jogpolitikai célt szolgálnak, amely a régi Ptk. 209-209/D §-ain, az ezeket háttérjogszabályként a fogyasztói kölcsönszerződések vonatkozásában tartalommal kitöltő Hpt. és az említett kormányrendelet tételes szabályain messze túlmegy. Amíg e jogszabályok az okok-körülmények meghatározásának kontextusában állítanak a Ptk. alapján tisztességtelenségi követelményt, a PJE III.2. pontja, és az erre alapozó Törvény 4.§ (1) bek.-e a kölcsönvevő fogyasztó számára annak biztosítását kívánja meg, hogy a fogyasztó „megfelelően” fel tudja mérni kötelezettségvállalása mechanizmusát, és annak lehetséges mértékét, terheinek lehetséges alakulását. Azt, hogy mi tekintendő „megfelelőnek”, a bírósági gyakorlat el tudná esetről esetre dönteni. A PJE azonban erre nem ad lehetőséget, hanem a hét kritérium megfogalmazásával jogalkotást végezve tételesen meghatározza a „megfelelőség” tartalmát. A hét kritérium azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a fogyasztónak fel kell tudnia mérni, hogy a kikötés alapján a lehetséges szerződésmódosítás milyen hatással van a kamatok, költségek, díjak mértéke alakulásának mértékére. Ilyen követelményt sem a Ptk, sem a Hpt, sem a 275/2010 (XII.15.) Korm. rendelet nem tartalmaz. Megjegyezzük, hogy megfelelő jogpolitikai és gazdaságpolitikai okkal, ugyanis a hatások és a mértékek, a kötelezettségvállalási mechanizmus megértése és alkalmazása olyan bonyolult közgazdasági és pénzügytani szakismereteket feltételező feladat, amelyet speciálisan az említett jogszabályok betartásának közigazgatási ellenőrzése rendelt hatóság (korábban PSzÁF, ma MNB) végez. Nem a fogyasztótól lehet tehát elvárni a hatás és a mérték felmérését,

hanem az őt védő szak-hatóságtól, amely ezt a feladatot az említett jogszabályok alapján egyébként ma is végzi. A fogyasztó beemelése a hatás és mérték pontos megítélésébe korábban érthetően nem alkalmazott gazdaságpolitikai és jogpolitikai szempont, mert irreális követelmény teljesítését, nevezetesen csak a megfelelően felkészült, szakapparátussal rendelkező szakhatóságtól elvárható tevékenységet, elemzést tételez fel. A PJE és a törvény tehát teljesen új gazdaságpolitikai és jogpolitikai koncepciót alapul véve messze túlmegegy a hatályos jogszabályok alapjául szolgáló gazdaság- és jogpolitikai szabályozási koncepción, az új koncepció kodifikálásával új szabályokat állapít meg, vagyis jogalkotást végez.

A lehetséges hatások, konkrét mértékek és e teljesen új – a jogalkotó által soha meg nem célzott - jogpolitikai szempontoknak a hét kritériumban való konkretizálása tehát már nem jogértelmezés, hanem mind jogpolitikai szempontból, mind normatív tartalmát tekintve normaalkotás.

Ilyen norma alkotása a Ptk, a Hpt vagy más jogszabály módosítására tartozó jogalkotói feladat, ebből következően jogalkotói hatáskör, amelynek elvonása sérti a hatalmi ágak elválasztásának az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében megfogalmazott jogállamiság szerves részét képező elvét. A PJE egyben megsérti a C) cikk (1) bekezdését is, amely kifejezetten leszögezi, hogy a magyar állam működése a hatalommegosztás elvén alapszik. A PJE tehát az Alaptörvény két legalapvetőbb rendelkezésének sérelmén keresztül tartalmának alkotmányellenességénél fogva a maga egészében súlyosan alkotmányellenes.

Ismételten meg kell jegyezni, hogy a jogalkotást megvalósító PJE számára az európai uniós jognak a PJE által felhívott rendelkezései nem szolgáltatnak hivatkozási alapot. A C-26/13 sz. ítélet által hivatkozott irányelvek ugyanis a tagállamok számára konstituálnak jogalkotási kötelezettséget, amelynek elmulasztása, vagy a nem megfelelő átültetés az állam felelősségét alapozza meg (ld. **Francovich- ügy: C-6/90 és C-9/90 sz. ügyek**). Az Alaptörvény világosan meghatározza az uniós tagságunkból adódó kötelezettségek kereteit [E) cikk], amely azonban nem hatalmazza fel az uniós jogra hivatkozással jogalkotásra a Kúriát. A PJE tehát sérti az Alaptörvény E) cikkét is, ennél fogva ennek alapján is alkotmányellenes, mivel ez a cikk kifejezetten „az Alaptörvényből eredő egyes hatáskörök”-ről szól. Jogalkotási hatásköre a Kúriának azonban az Alaptörvény alapján – mint látható – az E) cikk alapján sincs.

A támadott törvény vonatkozásában megjegyezzük, hogy annak megalkotása vonatkozásában mind a magyar közjogi érvényességi szabályok, mind az uniós jog monetáris politikájával kapcsolatos európai uniós jogforrások figyelembe vétele is szükséges.

Ennek megfelelően fontos megállapítani, hogy a Magyarország által is ratifikált Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) 127. cikk (4) bekezdése kimondja, hogy „Az Európai Központi Bankkal konzultálni kell: a hatáskörébe tartozó valamennyi uniós jogi aktusra irányuló javaslattal kapcsolatban; valamint a nemzeti hatóságok részéről az EKB hatáskörébe tartozó valamennyi jogszabálytervezettel kapcsolatban a Tanács által a 129. cikk (4) bekezdésében megállapított eljárásnak megfelelően meghatározott kereteken belül és feltételek mellett”.

A konzultáció vonatkozásában fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy az nem csupán egy lehetőség, hanem a tagállam számára előírt kötelezettség, amit az Alaptörvény E) cikkének (2) és (3) bekezdései kifejezetten megerősítenek:

„(2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.

(3) Az Európai Unió joga - a (2) bekezdés keretei között - megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt.”

Ennek megfelelően a (2) és (3) bekezdésekben foglalt rendelkezésekből egyértelműen következik, hogy Magyarország Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.

Az EUMSZ 282. cikk (5) bekezdése továbbá úgy rendelkezik, hogy „az Európai Központi Bankkal konzultálni kell a hatáskörébe tartozó valamennyi uniós jogi aktusra irányuló javaslattal, továbbá valamennyi nemzeti jogszabálytervezettel kapcsolatban, és a hatáskörébe tartozó területeken véleményt terjeszthet elő”, mely konzultációs kötelezettség a 98/415/EK határozatban is megjelenik. Az EKB már 2005-ben közzétett egy tájékoztatót a konzultációs kötelezettség teljesítéséről annak érdekében, hogy megkönnyítse a tagállamok dolgát a konzultációs folyamatban. **Az EKB azonban a fenti jogosultságai ellenére nem kapott lehetőséget arra, hogy véleményét a Törvény tervezetének parlamenti tárgyalását megelőzően kifejtse, sőt a módosítási javaslatok véleményezésére egyáltalán nem is volt lehetősége, a már elfogadott Törvényt csupán utólag véleményezhette.**

A fentiekre tekintettel megállapítható, hogy a Törvény megalkotása során – amint azt az **EKB CON/2014/59 számú véleménye** is igazolja – törvényhozási eljárási mulasztás történt, hiszen a jogalkotó – megsértve az uniós jogi előírásokat – nem konzultált megfelelően az EKB-val, így az EKB véleményét csak a már elfogadott törvény alapján, utólag tudta kialakítani. Mindezekből következik, hogy a magyar jogalkotó elzárta a szervet az egyébként Őt az uniós jog alapján még a törvény elfogadása előtti eljárásban megillető véleményezési jogtól. Tekintettel arra, hogy a jogalkotó az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) 127. cikk (4) és 282. cikk (5) bekezdésében előírt konzultációt elmulasztotta, ezzel együtt az Alaptörvényben foglalt kötelezés alapján végrehajtandó, illetve alkalmazandó európai uniós jogszabály rendelkezéseit sértette meg. Határozott álláspontunk szerint ezen kötelezően alkalmazandó európai uniós jogszabály megsértése súlyos eljárási szabálysértésnek minősül, amely egyúttal az Alaptörvény fent említett E) cikkében foglalt szabályozás megsértését is jelenti egyben. Tekintettel arra, hogy a konzultáció elmulasztása az EUMSZ 127. cikke (4) bekezdésének, valamint 282. cikk (5) bekezdésének, vagyis nemzetközi szerződésnek a

megsértését is jelenti, megállapítható, hogy sérelmet szenved az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése is, amely a magyar jogrendszernek a nemzetközi joggal való összhangja követelményét írja elő. Ennek megfelelően megállapítható, hogy a törvény közjogi érvénytelenségben szenved, ezért alkotmányellenes.

Az Alkotmánybíróságnak a döntéshozatali eljárás körében kialakított gyakorlata vonatkozásában hivatkozunk a **30/2000. (X.11.) AB határozat** rendelkezéseire, amely szerint: *„a jogállamiság részét képező döntéshozatali eljárás szabályainak megsértése a döntés közjogi érvénytelenségét eredményezheti. Ellenkező esetben, maga a demokratikus rendszer veszíti el legitimációját. [...] Amennyiben pedig külön törvény ír elő konkrét és intézményesített véleménykérési kötelezettséget, akkor annak elmulasztása olyan, a jogalkotási eljárásban elkövetett súlyos szabálytalanságnak minősülhet, amely adott esetben a jogállamiság alkotmányos követelményét közvetlenül veszélyeztet, és a törvénytől való eltéréstől alkotott jogszabály közjogi érvénytelenségét eredményezheti.”*

Megjegyezzük továbbá, hogy az **52/1997. (X. 14.) AB határozatában** az Alkotmánybíróság - utalással a **3/1997. (I. 23.) AB határozatban** (ABH 1997, 39.), továbbá a **29/1997. (IV. 29.) AB határozatban** (ABH 1997, 128.) foglaltakra is – kifejtette, hogy a törvényalkotás folyamata bizonyos eljárási szabályainak betartása a törvény érvényességének az Alkotmány 2. § (1) bekezdéséből levezethető jogállami követelménye. Ezért valamely jogszabály megsemmisítéséhez nem csupán a tartalmi alkotmányellenesség nyújt alapot, hanem az is, ha a jogalkotási eljárás során olyan súlyos eljárási szabálytalanságot követtek el, amely a jogszabály közjogi érvénytelenségét idézte elő.

A **29/2011. (IV. 7.) AB határozat** megerősíti továbbá azon értelmezést, miszerint az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy a Magyar Köztársaság demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság nemcsak akkor állapítja meg az alkotmányellenességet, ha valamilyen jogszabály tartalma sérti az Alkotmány valamelyik rendelkezését, hanem a jogállamiság sérelme alapján akkor is, „ha a jogalkotási eljárás során olyan súlyos eljárási szabálytalanságot követtek el, amely a jogszabály közjogi érvénytelenségét idézte elő, illetőleg amely másként nem orvosolható, csak a jogszabály megsemmisítésével.” (52/1997. (X. 14.) AB határozat)

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint megsemmisíti azon jogszabályokat, amelyek esetében a jogalkotási eljárás során olyan súlyos eljárási szabálytalanságot követtek el, amely közjogi érvénytelenséget idézett elő, valamint annak másként való orvoslása lehetetlen (3/1997. (I.22.), 29/1997 (II.29.), 52/1997. (I. 14.) AB határozatok).

A fentieknek megfelelően, tekintettel arra, hogy a támadott jogszabály megalkotásakor az Alaptörvény rendelkezéseibe felvett alapelv olyan módon került megsértésre, amelynek orvoslása lehetetlen, álláspontunk ezen – Alaptörvény által alkalmazni rendelt – eljárási

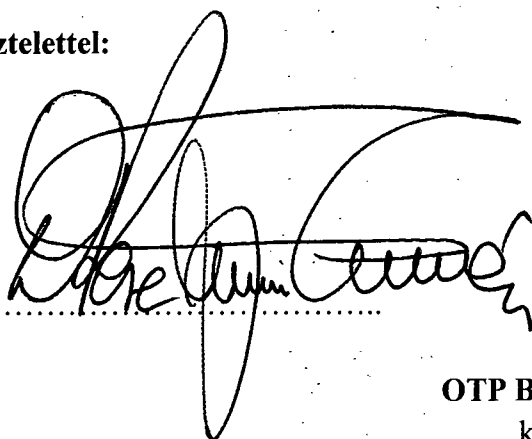
szabálytalanság olyan súlyú szabálysértés, amely önmagában megalapozza a támadott törvény közjogi érvénytelenségét.

IX. Összegzés

A fent részletesen kifejtett, a vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlatot is tartalmazó határozott álláspontunknak megfelelően előadjuk a Tisztelt Alkotmánybíróság részére, hogy a Fővárosi Törvényszék 4.G.43572/2014 számú végzésében megjelölt alaptörvény-ellenességre vonatkozó bírói aggály álláspontunk szerint valós, ennek megfelelően kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy az egyedi normakontroll eljárást lefolytatni és a támadott jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenességét megállapítani szíveskedjen.

Budapest, 2014. október 21.

Tisztelettel:

Perenyi és Társai
Ügyvédi Iroda
Dr. Perenyi Tamás

DR. SÁNDOR ISTVÁN
ügyvéd
1052 Budapest, Váci utca 24.

OTP Bank Nyrt.
képv.

Kelemen, Mészáros, Sándor és Társai
Ügyvédi Iroda
Dr. Sándor István